ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3319 — ՇԱԲԱԹ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1882 — Ն. Տ. 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1882

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԴԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

30 ՓԱՐԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ համրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի. Կ. Պոլիս Պահճէ—Գափու Ճէլալ Պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը:

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

Զտպուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Ազգային տեսութիւն. — Նամակ Գեր. Մկրեան հօր. — Հայաստան եւ Հայք. — Թղթակցութիւն (Երզնկա). — Կ. Պոլիէն Էջմիածին գնացող ուղայք (Շար. եւ վերջ). — Թերթօն Մասիսի.

Կ. ՊՈԼԻՍ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը Սուրիոյ Օսմ. իշխանութեանց ուղղեալ յանձնարարական նամակներ յանձնել տուաւ մայրաքաղաքիս Ամերիկեան դեսպան Ուալլէյս զօրավարին, հրամայող թէ իբրեւ Ն. Կ. Վեհափառութեան հիւրն ընդունին զայն: Մայրաքաղաքիս Ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը գործակատարի պաշտօն պիտի վարէ:

Իսթէքն Էքսբրէս հետեւեալ կերպիւ կը պատմէ Վեհ. Սուլթանին եւ Լորտ Տըֆըրինի ունեցած տեսակցութիւնը.

«Վեհ. Սուլթանը մայրաքաղաքիս անգլիական դեսպանը մեկնելէն առաջ տեսնելու փափաք յայտնած լինելով, Նորին Վսեմութիւնն հինգշաբթի օրը կէս օրէն յետոյ կայսերական պալատը գնաց եւ Ն. Կ. Վեհափառութեան հետ մէկ ժամ առանձինն տեսակցելու պատիւ ունեցաւ: Տեսակցութիւնն յոյժ մտերմական եղաւ եւ Վեհ. Սուլթանը սիրալիր եւ բարեկամական ընդունելութիւն մ'ընելով Վսեմ. դեսպանին՝ յանձնարարեց իւր բարեկամական զգացմունքն յայտնել Վեհ. Թագուհւոյն, բարեյաջող ուղեւորութիւն մաղթեց, յոյս յայտնելով որ իւր պաշտօնն յաջողութեամբ պսակուի եւ Եգիպտական գործերն ընդհակ կարգադրին երկու կառավարութեանց համար գոհացուցիչ կերպիւ, այնպէս որ Լորտ Տըֆըրին կարենայ ի մօտոյ Կ. Պոլիս վերադառնալ: Դեսպանը՝ Վեհ. Սուլթանին սիրալիր խօսքերուն պատասխանելով՝ ըսաւ թէ կը յուսար որ իւր բացակայութիւն կարճատեւ պիտի լինէր եւ յարեց թէ իւր որդիքը՝ բացի մէկէն՝ "պատանդ կը թողուր Վեհ. Սուլթանին ձեռքն" իբրեւ ապացոյց թէ իւր վերադարձն երկար ժամանակ չպիտի ուշանայ»:

Մայրաքաղաքիս Պարսկական եւ Իտալական դեսպանները, Աւստրօ-Հունգարական դեսպան Պ. Քալիչէ եւ իւր տիկինը, Շուէտի դեսպանն, Հելլենական դեսպան Պ. Քոնտուրիօթի եւ իւր տիկինը, Պելճիոյ դեսպանը, Ռուսական դեսպան Պ. Նելիտոֆ եւ իւր տիկինն եւ դիւանագիտական մարմնոյն միւս անդամներէն շատեր Անթըլոբ շոգենաւն երթալով հրաժեշտի այցելութիւն տուին: Արտաքին գործոց Նախարարին կողմէ Կիւլլապեան Միքայէլ էֆէնտի, եւ Բարձր. Նախարարապետ փաշային կողմէ ալ Վէֆիք էֆէնտի շոգենաւն երթալով բարեյաջող ուղեւորութիւն մաղթեցին: Ժամ 11ին միջօրէին Անթըլոբ շոգենաւը մեկնեցաւ մայրաքաղաքիս նաւահանգստէն:

Երէկ զրոյց պտըտեցաւ թէ Հիճազի կողմը քոլէրա ծագած էր եւ բնականաբար մտահոգութիւն պատճառեց հասարակութեան: Սուէզէն քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ իսլամ ուխտաւոր բերող անգլիական շոգենաւ մը քարանթինա սպասելու ենթարկուած է Հիճազի մէջ քոլէրա ծագած լինելուն համար: Յիշեալ շոգենաւն հոկտ. 25ին Ճիտտէէն մեկնած էր, եւ անցագրին վրայ գրուած էր թէ Հիճազի մէջ քոլէրա ծագած է: Սակայն Հիճազի կուսակալ Օսման փաշա հոկտ. 24 թուով կայսերական պալատն ուղղած հեռագրի մը մէջ Մէքքէի նորընտիր մեծ Շէրիֆ Ապտ-իւլ-Մէթթալիպ փաշայի Մէքքէ ժամանումը ծանուցանելու առթիւ ըսած էր թէ Հիճազի բովանդակ նահանգին մէջ առողջական վիճակը գոհացուցիչ է: Ինչպէս կը տեսնուի, այս երկու հեռագրոց պարունակութիւնք իրարու հակառակ են. ուստի հասարակութեան մտահոգութիւնը փարատելու համար մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհրդին կողմէ պաշտօնական հրատարակութիւն մ'անհրաժեշտ է:

Իսթէքն Էքսբրէս ի լոյս կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռը Փարիզի Օսմ. դեսպան Էսատ փաշային հրաման ըրեր է, որպէս զի Թունուզի նորընտիր Պէյին հաստատութեան հրովարտակը Վեհ. Սուլթանին կողմէ տրուելու մասին Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքն հետազօտէ:

Յունաց Ս. Սինոդն եւ Ազգ. խառըն ժողովը Վեհ. Սուլթանին ուղղեալ շնորհակալութիւն մը քուէարկեցին վասն այն համակրալից ընդունելութեան՝ զոր Ն. Կ. Վեհափառութիւնն ըրաւ Յունաց Ս. Պատրիարքին՝ երբ Պայրամի տօնին առթիւ կայսերական պալատը շնորհաւորութեան գնաց:

Պրուսայի մետրապօլիտէն եւ Նէնոփտինեա Տիմիթրաքի էֆէնտիէն բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը՝ անցեալ շաբաթ օրը Նախարարապետ Բարձր. Սայիտ փաշային յանձնեց զայս ուղերձ՝ խնդրելով որ կայսերական գահոյից ոտքին առջեւ դնէ:

Ինչպէս երէկ ծանուցինք, Երուսաղէմի Յունաց Նորընտիր Պատրիարքին հրաժարման լուրն հաստատուած չէ: Երուսաղէմի Ս. Սինոդն անոր ընտրութիւնն հեռագրաւ Բ. Դրան ծանոյց եւ կայսերական կառավարութեան վաւերացումը խնդրեց: Սակայն Լա Թիւրքի կը կարծէ թէ Բ. Դուռը չպիտի վաւերացնէ զայդ ընտրութիւն: Նէոլոգոս լրագիրը կը հաւաստէ թէ մայրաքաղաքիս Յոյն հասարակութեան գլխաւոր անդամները նամակ մ'ըստորագրելով Երուսաղէմի Յունաց Պատրիարքական Տեղապահին ղրկած են, որով խստիւ կը բողոքեն այդ ընտրութեան մէջ գործուած անիրաւութեան դէմ, եւ կ'աղաչեն Երուսաղէմի կղերն որ իւր որոշումն ետ առնու Յոյն հասարակութեան մէջ տիրող գայթակղութիւնը բառնալու համար:

Ալքունի բժշկական ընկերութիւնն իւր երէկուան նիստը փակեց ի նշան սգոյ այն դառն կորուստին առթիւ զոր ըրաւ Տոքթոր Քեաթիպեանի յաւագին մահուամբ, եւ որոշեց որ իւր բոլոր անդամք խմբովին ներկայ գտնուին իրենց ողբացեալ պաշտօնակցին յուղարկաւորութեան:

Իսթէքն Էքսբրէս Ներսէսեան Մեծ. Գրիգոր էֆէնտիի արձակումը ծանուցանելու առթիւ կ'ըսէ.

"Ներսէսեան էֆէնտի հինգշաբթի իրիկուն արձակուեցաւ երաշխաւորութեամբ Մաքսուտեան Սեպուհ էֆէնտիի, որ 150.000 Օսմ. ոսկւոյ երաշխաւորութիւն տուաւ: Ներսէսեան էֆէնտիի արտօնութիւն տրուեցաւ իւր ընտանեաց քով երթալու՝ հանգուցեալ Տոքթ. Քեաթիպեանի տուած բժշկական տեղեկագրին վրայ, որ կը հաստատէր թէ Ներսէսեան էֆէնտի հիւանդ է: Հարցաքննութիւնն յառաջիկայ երկուշաբթի օրը պիտի վերսկսի":

Սերպիոյ Միլան Թագաւորին դէմ եղած սպանութեան փորձին ի դերեւ ելնելուն առթիւ Յունաց Ս. Պատրիարքը խնդակցական հեռագիր մ'ուղղած լինելով, Միլան Թագաւորն ի պատասխանի շնորհակալութեան հեռագիր մ'ուղղեց Նորին Սրբազնութեան: Մայրաքաղաքիս Սերպիական դեսպան Պ. Կրիւիչ՝ Ֆէնէրի Յունաց Պատրիարքարանն երթալով՝ իւր տիրոջ զգացած գոհութիւնը բերանացի յայտնեց: Յունաց Ս. Պատրիարքն ալ Սերպիական դեսպանատունն երթալով փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Պ. Կրիւիչի:

Սելանիկ հրատարակեալ լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հրեայ կին մը չորս մանչ զաւակ մէկէն ծներ է, ամէնքն ալ ողջ, բայց 28 ժամ վերջը մի առ մի մեռեր են:

Եւրոպական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Ռումանիոյ Կարոլոս Թագաւորն Իտալիոյ Թագաւորին կողմէ տեսակցութեան մը հրաւիրուած է, որ Թուրին քաղաքին մէջ պիտի տեղի ունենայ:

Սելանիկի մէջ ծաղկի հիւանդութիւնը տակաւին կը շարունակէ եւ շատ աղայք զոհ կ'երթան: Զմիւռնիոյ լրագիրք կը գանգատին թէ ծաղկի հիւանդութիւնն հոն եւս երեւան ելած է եւ հետզհետէ կը սաստկանայ նախահոգ միջոցներ ձեռք չառնուելուն պատճառաւ, որոց գլխաւորն է բոլոր ժողովուրդը պատուաստել առանց բացառութեան:

Կը լսեմք թէ Կիրասոնի հայազգի վաճառական մը ութ միլիոն լիրա հասութից յաւելուած մը ցոյց տուած է կայսերական կառավարութեան, եւ թէ այս առաջարկ նկատողութեան առնուած է կայսերական հրամանաւ:

Ափրիկեան Տրիպոլսոյ նահանգին Ներսի կողմերն հեռագրատան երկու կայան հաստատուելու վրայ են, որոց պաշտօնեայք մայրաքաղաքէս պիտի ղրկուին: Նոյն նահանգին մէջ փութով ուրիշ հեռագրաթելեր ալ կը շինուին դէպ ի Ֆեզանի սահմանագլուխը:

Թունուզի վախճանեալ պէյը՝ Մուհամմէտ-էս-Սատըգ՝ 23 տարի պէյութեան պաշտօն վարած է: Ֆրանսական լրագիրք կ'ըսեն թէ նոր պէյին անմիջապէս պաշտօնի անցնելովը կը հերքուին այն զրոյցները թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը Թունուզի երկիրը Ֆրանսայի հետ պիտի միացնէ:

Ֆրէմտէնպլաթ լրագիրը կը հաւաստէ թէ Ֆրանսական դեսպանք պաշտօնապէս ծանուցած են մեծ տէրութեանց թէ Սէյիտ Ալի պէյ Թունուզի պէյ եղած է: Այս նկատմամբ կը կարծուի թէ, կ'ըսէ յիշեալ լրագիրը, Բ. Դուռը բողոք պիտի բառնայ:

Փարիզէն հոկտ. 16/28 թուով կը հեռագրեն Վիէննայի Բրէս լրագրին թէ Փարիզի Անգլիական դեսպանն՝ Եգիպտական խնդրոյն նկատմամբ իւր կառավարութեան առաջին առաջարկները Ֆրանսական կառավարութեան հաղորդեր է:

Անգլիական կառավարութիւնը քօնթրօլի դրութեան ջնջումը պահանջեր է:

Չորեքշաբթի օրը ժամ 8ին միջօրէին Բեշիկթաշցի հայ կին մ'իւր երկու որդւոց հետ Բէրա Գալաթա Սէրայի ետեւի փողոցէն անցած ժամանակ երկու չարագործք վրան յարձակելով գլխուն գտակը յափշտակեցին, որոյ վրայ բազմաթիւ նախնական սովորութեան ոսկիներ կարուած էին:

Կ'ըսուի թէ ոստիկանութիւնն յաջողած է չարագործներէն մին բռնել:

Աշխարհիս ամենամեծ փեթակնոցը գտնւում է Կալիֆորնիայում (հիւս. Ամերիկայում), Բիմթօն անունով գիւղի մօտ, Ջօնս կալուածատիրոջ հողի մէջ: Այդ փեթակնոցը չորս բաժանմունք ունի, իւրաքանչիւրը մէկ օրավար տարածութեամբ եւ 620 փեթակ, ամեն մի փեթակի մէջ մօտ 30,000 մեղու կայ: 1880 թուականում, երբ եւրոպացի բոլոր մեղուապահները գանգատւում էին թէ եկամուտ չունին, Ջօնսը յուլիսի վերջերում 25,000 կիլօգրամ մեղր ժողովեց եւ յոյս ունէր, որ իւր 19 միլիոն թեւաւոր բանւորները տարւոյ վերջում 10.000 կիլօգրամ մեղր էլի կը տան: Նա հաշուած էր, որ այդ տարւոյ մէջ 10,000 դօլլար զուտ եկամուտ կունենայ, ծախսած փեթակները դրա մէջ չը հաշուելով:

(Մեղու)

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 3 Նոյ.

Անգլիական կառավարութիւնն առաջարկեց Ֆրանսական կառավարութեան՝ Անգլիական միայն պաշտօնեայ (ֆինանշըլ ըտվայզըր) մ'անուանել Եգիպտոսի համար՝ փոխանակ Անկլօ-Ֆրանսական քօնթրօլին եւ թէ այդ պաշտօնեայ ոյժ տայ Խտիւին իշխանութեան:

Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Տիւքլէրի ներկայած առարկութեանց պատճառաւ Կրանվիլ կոմսն իւր առաջարկը պիտի բարեփոխէ:

Երեսփոխանական ժողովին մէջ Սըր Չ. Տիլք՝ հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ Եգիպտոսի մէջ Լորտ Տըֆըրինի պաշտօնին նկատմամբ Բ. Դուռը միայն դիտողութիւններ կ'ընէ:

«Մեք բացատրեցինք թէ, յարեց Սըր Չ. Տիլք, այս իրողութիւն բնաւ չփոխեր մեր Բ. Դրան հետ ունեցած դիւանագիտական յարաբերութեանց բնութիւնը:»

Գահիրէ 3 Նոյ.

Սըր Ա. Ալիսըն զօրավարն որոշեց երեք սպայ ղրկել ի Սուտան՝ իրաց վիճակին վրայ ճիշդ տեղեկագիր մը շինելու համար:

Լոնտրա 4 Նոյ.

Սըր Չ. Տիլք երեսփոխանական ժողովին մէջ հարցման մը պատասխանելով յայտնեց թէ Անգլիական կառավարութիւնը տեղեկացուցած է Բ. Դրան թէ Եգիպտոսի մէջ Լորտ Տըֆըրինի պաշտօնը չպիտի փոխէ Թուրքիոյ հետ Անգլիոյ յարաբերութիւնները:

Ֆրանսայի ելմտական տեսուչ Պ. Պրէտիֆ դիտաւորութիւն յայտնեց թէ Շէրիֆ փաշայի պիտի հարցնէ թէ ինչու համար ինք նախարարաց խորհրդին նիստերուն ներկայ գտնուելու հրաւիրուած չէ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տ. Սա. Փափազեան Թէրճիմանը Էֆքեարի մէջ կը փորձէ պատասխանել մեր վերջին յօդուածին. բայց, ինչպէս դիւրին էր գուշակել, արդէն հերքուած եւ իրողութեամբք վերջնականապէս ջրուած փաստեր միայն յեղյեղելով, զորս նորէն քննութեան առնելով չենք ուզեր ձանձրոյթ պատճառել մեր ընթերցողաց: Բայց մեր սրամիտ ընդդիմախօսն այս անգամ նոր փաստ մը գտած է, որով կը յուսայ ըմբերանել զմեզ: Իմացեր է թէ "Խորէնեան կուսակցութիւն" մը կայ, եւ Մ--ի փաստերուն արժէքը մէկ բառով ջրելու յուսով զմեզ այդ կուսակցութեան գործիք կ'անուանէ, որովհետեւ, ըստ իւր ասութեան, "լռութիւն կը պահենք Խորէն Սրբազանի Տեղապահութեան առաջարկին առթիւ," զոր լրագիրք ոմանք ըրած են":

Բայց Տ. Փափազեան, եթէ միշտ չորս աչքով կը կարդայ Մ--ի թերթերն եւ սուր յիշողութիւն ունի, պարտաւոր էր յիշել թէ Մ--ի երբեք Տեղապահութեան ընտրելեաց վրայ կարծիք յայտնած կամ իւր կողմէ ընտրելիներ ցոյց տուած չէ, թէեւ ոչ ոք կրնայ զինքն արգելուլ ուզած անձն ընտրելի ցոյց տալէ: Ուրիշ թերթեր կրնան զանազան ընտրելիներ ներկայացնել: Այս մասին մեր լռութենէն հետեւցնելու համար թէ մեք այս կամ այն ընտրելին կը պաշտպանենք, Տ. Փափազեանի անճոռնի տրամաբանութիւնը պէտք է ունենայ ամեն մարդ:

Մասիս ազատ է ուզած անձն ընտրելի ներկայացնելու, եւ ասոր համար մէկէ մ'ակնածելու պատճառ չունի, հետեւաբար իւր այս մասին լռութիւնը չկրնար յատուկ նշանակութիւն մ'ունենալ, ինչպէս որ մինչեւ ցարդ նմանօրինակ պարագայից մէջ ունեցած չէ:

Մեք երեսփոխանութեան վերջին որոշումը պաշտպանած ենք եւ Համագումար ժողովոյ ցանկը քննադատած ենք իբրեւ զուտ սկզբունքի խնդիրներ, որպէս փոյթ ունեցած ենք նշանակելու, եւ ո՛չ թէ այս կամ այն Սրբազանի անձնական իրաւունքը պաշտպանելու կամ փառասիրութիւնը փայփայելու երկրորդական նպատակով: Բայց մինչ Տ. Փափազեան կը կարծէ թէ Լուսինեան Խորէն Սրբազանի Տեղապահութիւնը դիւրացնելու նպատակաւ է որ Սահմանադրութեան տառին կը վերադառնայ Ազգ. Ժողովոյ մեծամասնութիւնն, անօգուտ չլինիր յիշեցնել իրեն թէ, եթէ այդ մեծամասնութիւնն, այս կամ այն ձեւ վարչութիւնն իրեն գործիք ընել ուզէր, այս կամ այն եպիսկոպոսի ընտրութիւնը դիւրացնելու համար, 10 անդամէ բաղկացած վարչութիւն մը, որպէս կը ջատագովէր Փափազեան խմբակն, աւելի կը պատշաճէր այդ մեծամասնութեան, քան թէ 28 անդամէ բաղկացեալ վարչութիւն մը, որպէս այժմ կը կազմուի:

Ցաւօք սրտի կը լսեմք թէ Շահնազարեան վարժարանի շէնքին հիւսիսային երեսը քայքայման վիճակի հասած է, եւ եթէ նորոգութեան հոգ չտարուի, այս ձմեռ կրնայ փլչիլ: Նորոգութեան համար չափաւոր գումար մը կը բաւէ այսօր. սակայն ոչ ոք յանձն կ'առնու հայթայթել այդ գումար:

ՏՈՔԹՈՐ ՔԵԱԹԻՊԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒՄԸ

Իսթէքն Էքսբրէս իւր երէկեան թուով հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ ողբացեալ Տոքթ. Քեաթիպեանի սպանման վրայ.

"Տոքթ. Քեաթիպեան չորեքշաբթի առաւօտ հիւանդ կին մը տեսնելու համար Ֆէնէր-Պահճէ գնաց. յետոյ Բէրա վերադարձաւ, ուր կէս օրէն յետոյ հեռագիր մ'ընդունեցաւ, որով կը խնդրուէր իրմէ որ վերստին նոյն հիւանդին քով երթայ, որոյ վիճակն ստիպողապէս իւր խնամքը կը պահանջէր: Երկրորդ անգամ՝ Գատը գիւղ երթալուն ապացոյցը սա է թէ Թինէլի (Բէրա) կայարանին պաշտօնակալներէն մին իրիկուան ժամը 11ին միջօրէները տեսեր է զայն: Տոքթորն ըսեր է անոր թէ ստիպողական գործ ունէր: Մարմինն հինգշաբթի առաւօտ գտնուեցաւ Եօղուրթճու-Չէշմէսիի կողմն, իւր հագուստները կեցած էին ոչ հեռու այն տեղէն ուր իւր մարմինը փռուած կը կենար: Այն ընտանիք, որոյ քով կոչուած էր Տոքթ. Քեաթիպեան չորեքշաբթի առաւօտ, հարցաքննուելով պատասխանեց թէ Տոքթ. Քեաթիպեան առաւօտուն հիւանդին այցելութիւն տալէ յետոյ մեկնած էր եւ թէ այլ եւս չէր վերադարձած, որովհետեւ նորէն կոչուած չէր ո՛չ հեռագրաւ եւ ոչ ուրիշ կերպով: Կառապանն, որոյ կառքը վարձած էր դժբաղդ բժիշկն հիւանդին տունը երթալու համար, հարցաքննուելով ըսաւ թէ առաւօտուն Տոքթորն այն տունը տարած էր, թէ տունը դռնէն ներս մտնելը տեսած, եւ թէ ինք իւր վարձքն առնելէ յետոյ վերադարձած էր: Այսօր Բէրայի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ կատարուած բժշկական քննութեան արդիւնքը սա է թէ Տոքթ. Քեաթիպեան շնչարգելութեամբ (asphyxie) խեղդամահ եղած է":

Միւս կողմէ Լա Թիւրքի կը ծանուցանէ թէ Գատըգիւղի ոստիկանութիւնը կառապանին հետ Տոքթոր Քեաթիպեանի գնացած տունն երթալով տեղեկութիւն ուզած ժամանակ՝ պատասխան տրուեր է իրեն թէ Տոքթոր Քեաթիպեանը չեն ճանչեր եւ թէ այն օրն ո եւ է բժիշկ չէր եկած իրենց տունը:

Կը լսեմք թէ բարձրագոյն հրամաններ տրուած են Գատըգիւղի ոստիկանութեան, որ ամեն միջոց ի գործ դնէ այդ քստմնելի ոճրին հեղինակները գտնելու համար: Արդէն Բիրինճի Պաշի Ահմէտ էֆէնտին եւ իւր որդին, ինչպէս նաեւ կառապանը ձերբակալուած են, եւ Ահմէտ էֆէնտիի տունն ալ հսկողութեան ներքեւ դրուած է:

Տոքթոր Քեաթիպեանի այսպէս վատ ոճրագործութեան մը զոհ երթալը մեծ ցաւ պատճառած է մայրաքաղաքիս ամեն ազգի ժողովրդոց, այնպէս որ [illegible] բարձրաձայն կը գոչէ թէ հասարակութիւնը միահամուռ կը պահանջէ որ ոճրագործները գտնուին:

Կը յուսամք թէ ոստիկանութիւնն բարձրագոյն հրամանաց եւ ընդհանուր բաղձանաց համեմատ ամեն ջանք ի գործ պիտի դնէ այս ծանր ոճրին հեղինակներն յերեւան հանելու համար:

Գոհունակութեամբ կը լսեմք թէ բազմաթիւ պատուաւոր ազգայինք, Նոր Վարչութեան անդամք, երեսփոխանք, վաճառականք, սեղանաւորք, լրագրապետք, փաստաբանք, եւ այլն եւ այլն, հանրագիր մը կը ստորագրեն, խնդրելով Պատրիարքական փոխանորդ Հօրմէն, որ կայսերական կառավարութենէն պէտք եղած արտօնութիւնն առնայ որպէս զի հանգուցեալ Տոքթ. Քեաթիպեանի մարմինը Բէրայի Ս. Երրորդութեան Եկեղեցւոյն փակին մէջ ամփոփուի:

Տոքթ. Քեաթիպեան հասարակ բժիշկ մը չէր, բայց հասարակ մարդ մ'ալ չէր: Բազմաթիւ աղքատներ, քառորդ դարէ ի վեր ձրիաբար խնամելէ զատ, շատերուն ապրուստն ալ ինք կը հոգար, եւ այսօր Աստուած միայն գիտէ թէ ո՛րչափ անծանօթ որբեր եւ աղքատներ կ'ողբան իւր տարաժամ կորուստը:

Այսօր մինչեւ լրագրոյս մամուլը դրուած ժամն որոշուած չէր թէ հանգուցեալ Տոքթոր Քեաթիպեանի յուղարկաւորութեան հանդէսը վաղը պիտի կատարուի: Մարմինը զմռսուած կը կենայ, եւ պատրաստութիւնք լրացած չեն տակաւին: Երբ լրանան, սովորական մեռելատոմսերը պիտի հրատարակուին:

Բէրայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կ'իմացնէ մեզ թէ Թաղին Ազգ. վարժարանաց ի նպաստ հոկտ. 31ին կատարուելիք վիճակահանութեան հանդէսը Տոքթոր Քեաթիպեանի մահուան պատճառաւ Նոյ. 14ին թողուած է:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ազգային առկախ խնդիրներ կարգադրութեան ճամբու մը մէջ մտնելու վրայ են։ Երեսփոխանական ժողովն իր այս հինգշաբթի աւուր նստի մէջ լրջօրէն ձեռնարկեց նոր վարչութիւնը կազմելու, և գործին դժուարագոյն մասն աւարտեց Քաղաքական ժողովն ընտրելով։ Ըստ ամենայն հաւանականութեան Տօքթօր Փէշտիմալճեան, որ 23 քուէ ստացած էր այնպիսի նըստի մը մէջ յորում 24 քուէարկուք միայն միացած էին, վերջնապէս պիտի ընտրուի յառաջիկայ նստին մէջ, և այսպէս Քաղաքական ժողովոյ 14 անդամոց ընտրութիւնը պիտի լըրանայ։

Այս գործողութիւն արդիւնքն էր Երեսփոխանական ժողովոյ հանրածանօթ որոշման, որով Տեղապահի ընտրութեան առթիւ Սահմանադրութեան սառելն վերադարձած էր։ Յայտնի է թէ այս որոշման էութիւնն ու ձեւը դժգոհութիւն պատճառեցին բազմաթիւ Երեսփոխանաց, որք քիչ մնաց կատարեալ հերձուած մը պիտի հանէին Երեսփոխանութեան մէջ, ի մեծ դայթակղութիւն համայն Ազգին, որ այսպիսի դժուարակնճիռ պարագայից մէջ իր ներկայացուցիչներէն միութիւն, հեռատեսութիւն և իմաստութիւն կը պահանջէ անշուշտ, քան թէ բաժանում և կըռիւ։ Բայց տրուած որոշումն, որոյ մէջ Երեսփոխանութեան մեծագոյն մասը մինչեւ այս հինգշաբթի օ և է հետք չէ կրցած տեսնել ապօրինութեան, մարմին մը ստացած է Քաղաքական ժողովոյ կազմութեամբ, և չենք հաւնիր թէ այսուհետեւ երեսփոխանաց ոմանց ընդդիմութիւնն ի՛նչ նշանակութիւն կրնայ ունենալ, եթէ ոչ՝ ազգային անիշխանութիւնն երկարաձգելու և ամեն լրջախոհ անձերն ազգային գործոց մատակարարութենէն վերջնականապէս զզուեցնելու միջոց մը։ Տարակոյս չկայ թէ այդ խոկ է Փափազեան խմբակին նպատակն, որ սովոր է ձուկ որսալ պղտոր ջուրերու մէջ։ Բայց Երեսփոխանութեան ժողովատեղին Գումգափուի Մայր-Եկեղեցիէն այս հինգշաբթի սկսեալ Միացեալ Ընկերութեանց Ղալաթիոյ դրասենեակը փոխադըրող Երեսփոխանաց մէջ այնպիսի պատուաւոր անձինք կան, որք պէտք է ամօթ համարին գիտութեամբ թէ անգիտութեամբ գործիք լինել այդպիսի խմբակի մը ազգավնաս մեքենայութեանց։ Եթէ իրենց հակառակութիւնն օրինաւորութեան մի թեթեւ նշոյլ ունէր ի սկզբան, երբ Երեսփոխանական մեծամասնութեան որոշումը տեսական վիճակի մէջ կը մնար տակաւին, տեղի չունի այսօր, երբ ըստ այդ որոշման վարչութիւն մը կազմուած է։ Արդէն, գոհութեամբ կը տեսնենք թէ այս երեսփոխանական «հերձուած» իր պարզագոյն բացատրութեան կը վերածուի հետզհետէ։ Զանազան ձեւերով Երեսփոխանական մեծամասնութեան որոշմանը դէմ բողոքած էին ոչ նըւազ քան 36 երեսփոխանք․ բայց ըստ ասութեան սոյն բաժանեալ Երեսփոխանաց միոյն, այս հինգշաբթի Միացեալ Ընկերութեանց դրասենեկին մէջ կատարուած ցոյցին հազիւ 20 երեսփոխանք մասնակցած են։ Կը յուսանք թէ ասոնք պիտի ըմբռնեն թէ հայրենասիրութեան և հեռատեսութեան տարրական պարտականութեանց ո՛րչափ հակառակ է ներկայ պայմանաց մէջ չարունակել իրենց ընդդիմութիւն, և յիշելով թէ Երեսփոխանաց ոչ մէկ խմբակին տրուած է գոհ լինել ամեն որոշումէ, պիտի զգան սակայն թէ ոչ նուազ պարտաւոր են յարգել մեծամասնութեան իշխանութիւնն, որ միակ հիմն է օրինաւորութեան։ Անիշխանութեան մէջ մեր գլխաւոր ապաւէն Երեսփոխանութիւնն եղած է, և եթէ զայն ալ տկարացնենք այսպիսի աննպատակ հերձուածներով, ի՞նչպէս պիտի մատակարարենք ազգային գործերը։ Քաջութիւնն և օրինաւորութիւնն ոչ թէ բաժանուիլ և Պարթեւեան նետեր արձակելն է, այլ միանալ և ի միասին խորհրդակցելով և վիճաբանելով, քննադատել սխալն ու ապօրէնը, մինչեւ որ մեծամասնութիւնն որոշում մը տայ։ Այնուհետեւ ո՛րչափ մեծ լինի կարծեաց տարբերութիւնն, ամեն Երեսփոխանի միակ պարտականութիւնն է յարգել մեծամասնութեան կամքն․ ապա թէ ոչ, խորհրդարանական կարգ և կանոն հիմն ի վեր կը տապալի, և զԵրեսփոխանութիւնն, ամեն բաժանմանց մէջ միութեան այն վերջին նշանն, հերձուածներու բաժնուած տեսնելու դայթակղական տեսարանը կունենանք մեր առջեւ։ Միացեալ Ընկերութեանց Ատենապետ և Եւդոկիոյ Նորընտիր Երեսփոխան Տ. Գէորգ Ասլանեան՝ իր հանրածանօթ ազնուութեամբ պէտք չէ որ իր պաշտօնակիցներէն ետ մնայ սոյն ճշմարտութիւններն ըմբռնելու մասին։ Կը յուսանք նաեւ թէ մեր խորհրդոց կարօտութիւնն չպիտի ունենայ հասկնալու համար թէ Միացեալ Ընկերութեանց դրասենեակն, որ չէզոք վայր մը պարտի լինել, կեդրոն ընտրել յայտնապէս Ազգային ժողովոյ դէմ ուղղուած ցոյցի մը՝ լաւ տպաւորութիւն գործելու բընութիւնը չունի ամենեւին ո՛չ Ընկերութեան Երեսփոխանաց վրայ, ո՛չ ալ ընդհանուր հասարակութեան վրայ։

Քաղաքական ժողովոյ կազմութենէն ետքը, Երեսփոխանական ժողովին գործը պիտի լինի կրօնական ժողովը կազմել յառաջիկայ հինգշաբթի։ Եկեղեցական Համագումար ժողովը նոյնութեամբ վերադարձուցած է կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկն։ Այս արդիւնք ցաւալի է, բայց ամենեւին զարմանալի չէ։ Այն եկեղեցականք, որք իրենց մէջէն ոմանց դէմ «դաւադրութիւն» մը նիւթելու յանդգնութիւնն ունեցած էին, տարակոյս չկայ թէ իրենց ցանկին վրայ պնդելու յանդգնութիւնն ալ պիտի ունենային, քանի որ, հակառակ պարագայի մէջ, այսինքն յիշեալ ցանկը բարեփոխելով, խոստովանած պիտի լինէին թէ զեղծում մը գործած էին։ Բայց ինչպէս կը գրէինք Համագումար ժողովոյ վերջին նստէն առաջ, այդ արդիւնք չտկարացներ Ազգային ժողովոյ նախընթաց որոշման նշանակութիւնն, որով եռ կը դարձնէր յիշեալ եռապատիկ ցանկը։ Բաւական է որ գործուած զեղծումը նշաւակուած է այնպիսի որոշմամբ մը, որ պիտի կրնայ որոնց որ անկ է դաս մը լինել ապագային մէջ։ Այն փաստեր, որով Համագումար ժողովն անփոփոխ կը վերադարձնէ իր ցանկ, իրենց տկարութեամբ միայն կը փայլին։ Թողլով Ամեն. Տ. Ներսէս Սրբազանին հրաժեշտ զրկուած չըլլալու կէտն, որ այն բացառիկ կացութեան մէջ, յորում կը գտնուի Ն. Սրբազնութիւն, կարեւորութենէ զուրկ է, գաւառաց մէջ պաշտօն ունեցող եկեղեցականները կրօնական ժողովոյն անդամ կարենալ ըլլալու սկզբունքը, զոր Համագումար ժողովոյ Արտոնագիրը կը պաշտպանէ, խիստ անպաշտպանելի է։ Այն կոչում, զոր այս առթիւ կ'ընեն Վարչական նոր կազմակերպութեան Օրէնքին, յայտնապէս խաբէական է, քանի որ այդ Օրէնք միայն կրօնական խորհրդականին իրաւունք կուտայ պաշտօն ստանձնել մինչեւ իսկ եթէ վիճակաւոր է, այսինքն գաւառական պաշտօն ունի, և սոյն առանձնաշնորհութիւնը միայն կրօնական խորհրդականին վրայ սահմանափակելով՝ զայն կը ժխտէ կրօնական Ատենի անդամոց, և այս՝ շատ բանաւոր խորհրդով մը․ որովհետեւ կրօնական ժողովն համարառու մարմին մ'է, իսկ գաւառական պաշտօն ունեցող եկեղեցական մը՝ համարատու է, և ոչ մէկ օրէնք կը ներէ որ մի և նոյն անձ համարատու և համարառու լինի միանգամայն։

Կ'առարկեն թէ Սահմանադրութիւնը չարգիլեր գաւառական պաշտօն ունեցող եկեղեցականները կրօնական ժողովոյն անդամակցելէ։ Բայց Սահմանադրութիւնը բացորոշապէս չարգիլեր նաեւ թէ գաւառական պաշտօն ստացած եկեղեցականք պարտին հրաժարիլ երեսփոխանութենէ․ և սակայն այսօր ընդհանուր օրէնք է այդ։ Սկզբունքը նոյն է։ Առաջնորդ մը, որոյ դէմ գանգատ եկած է կրօնական ժողովոյն, նո՛յնչափ պէտք է անկարող լինի ազդեցութիւն բանեցնելու այդ ժողովոյ որոշմանց վըրայ, ո՛րչափ եթէ նոյն գանգատ երեսփոխանական ժողովոյն գար։ Եկեղեցական Հարք, չուզելով յարգել զայս սկզբունք, դիւրութիւն մը կուտան իրենց այն եղբարց, որք գաւառական պաշտօն ունին բայց կը փափաքին պատրուակ ունենալ Կ. Պոլիս մնալու։ Երեսփոխանութեան կը մնայ հասկցնել անոնց թէ Կ. Պոլսոյ մէջ պէտք եղածէն աւելի եկեղեցականք կան, և թէ հարկաւոր է թող տալ որ գաւառներն երթան դէպ անոնք որք արդէն պաշտօն ունին հոն։

Գալով այն կարեւորագոյն կէտին թէ Համագումար ժողովոյ անդամք երդմամբ հաստատած են թէ առանց որ եւ է ճնշման, խղճի կատարեալ ազատութեամբ տուած էին իրենց քուէներ, յանուն Աստուծոյ, յանուն Եկեղեցւոյ և յանուն ճշմարտութեան տրուած այդ երդում շատ դէշ տպաւորութիւն ըրած է մեր և բազմաց վրայ։ Թէ կրօնական ժողովոյն անդամակցելու ամեն արժանիք և իրաւունք ունեցող 3–4 եկեղեցականներ Հայ Եկեղեցւոյն և կղերին թշնամի ցոյց տալով իրենց ցանկէն դուրս ձգելու համար Համագումար ժողովոյ մի քանի ազդեցիկ անդամք ամեն միջոց ի գործ դրած են․ թէ ո՛չ միայն պատրաստուած ցանկեր բաժնուած են այն ամեն եկեղեցականաց որք իրենց դէմ չէին կրնար անսաստել, այլ և առաւել երկչոտ մասին ձեռաց մէջ գտնուած տարբեր ցանկերն առնելով պատռած և իրենց ցանկը տըրուած են անոնց․ ասոնք անժխտելի իրողութիւններ են, և կը մնայ դատաստան ընել այնպիսի երդման մը արժէքին վրայ, որ կ'անգիտէ այս իրողութիւններ։ Համագումար ժողովն որոշեր է քննութիւն բանալ, և քննիչ մասնախումբ մը կարգեր է։ Բայց ո՞վ չգիտեր թէ այն վարդապետք և քահանայք, որք բաւական տկար եղած են ճնշում կրելու համար կղերին մէկ մասէն, նոյն տկարութեան շնորհիւ պիտի վախնան հրապարակաւ գանգատելէ։ Բայց միթէ ասկէ կը հետեւի՞ թէ ի մասնաւորի չեն գանգատած։ Եկեղեցականաց ոմանց դաւադրութեան գոյութիւնը բարոյական ստուգութիւն մ'է այսօր․ բայց եթէ դըժբաղդութիւնք ծագին ատոր միանգամայն օրինական ստուգութիւն մը գտնալուն դէմ, միթէ իրողութիւնը կը կորսնցնէ՞ իր նշանակութիւն։ Իռլանտայի մէջ բազմաթիւ ոճիրներ կը գործուին ամեն ամիս․ բայց որովհետեւ վկաներն և երդուեալ դատաւորներն իռլանտացի են, ոճրագործք շատ անգամ կ'ազատին դատապարտութենէ։ Արդ, որովհետեւ օրինապէս կարելի չլինիր ապացուցանել ոճիրներն, ո՞վ կը տարակուսի թէ Իռլանտայի մէջ ոճրագործութիւնք չեն պատահիր։ Եկեղեցականաց ոմանց դաւադրութիւնն, իբրեւ օրինական խնդիր, նոյն կարգին է։

Գալով մեր յարգելի պաշտօնակցաց միոյն առարկութեան թէ Անգլիոյ մէջ Ուիկներ (Ազատականք) և Թօրիներ (Պահպանողականք) կան, որք իրարու քուէ չտալով հանդերձ, իրարու պատուոյն դպած չեն լինիր, թէ, ըստ Պէրպէրեան Բանաձեւի, անոնց քուէարկութեան արդիւնքը «դայթակղական» բնութիւն չունենար, և թէ պէտք է քուէից ազատութիւնն յարգել․ յայտնի է թէ մեր պաշտօնակից կը սխալի երբ մեր եկեղեցական դասու մէջ այնպիսի պաշտօնական կուսակցութիւններ կ'ենթադրէ, որպէս են Անգլիոյ քաղաքական երկու մեծ կուսակցութիւններն։ Համագումար ժողովոյ պարտքն էր՝ առանց կուսակցական ոգւոյ՝ նշանակել այն ամեն եկեղեցականաց անուններն, որք կրօնական ժողովոյն անդամ լինելու համար Սահմանադրութեան պահանջած հանգամանքներն ունին․ և այս չէ՛ եղած։ Յայտնի է նաեւ թէ մեք ոչ թէ Համագումար ժողովոյ քուէից ազատութեան կը հակառակինք, այլ ճշդիւ այդ ազատութեան բռնաբարուած լինելուն դէմ կը բողոքենք։

Ջերմ և իցէ, Երեսփոխանական ժողովոյ իմաստութենէն և հեռատեսութենէն կ'ակնկալենք եկեղեցական խնդրոյն այնպիսի լուծում մը տալ, որ Ազգային ժողովոյն արժանապատուութիւնը պաշտպանելով հանդերձ, չյետաձգէ Սահմանադրական խառն ժողովոյն ամբողջական կազմութիւնը։ Բ. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐ. ՄԿՐԵԱՆ ՀՕՐ

Մեծապատիւ Տէր Ատենապետ Ազգային ժողովոյ.

Անցեալ շաբթուան Ազգ. ժողովոյ մէջ՝ Համագումար ժողովոյ պատրաստած ցանկին նկատմամբ երեւան ելած յայտնութիւններն, որք տեղի ունեցած էին, ըստ վըկայութեան Ազգ. Երեսփոխան Տէր Ա. Սուրէնեանի, նոյն Համագումար ժողովոյ նախընթաց գիշերն (բշ. 11 հոկտ.) գումարեալ Եբէկյ․ Բէն մէջ, ի վարժարանի Ղալաթիոյ, և զորս կը հաստատէր մի այլ Երեսփոխան, Տէր Կ. Ս. Իւթիւճեան, երկուքն ալ երկու վարդապետաց առ ինքեանս բանիւ բերանոյ խոստովանութեանց վերայ, այն պահուն կը յիշէք, երբ Պատկառելի Ժողովդ այս յայտնութեանց վերայ խիստ զգածուելով քննադատութիւն կ'ընէր, ես ինքնս շնորհակալութիւն յայտնեցի թէ՛ այն յարգելի Երեսփոխանաց, որ ընդ այլոց այժմանաւորաց իմ նուաստ անունս եւս նոյն պատրաստեալ ցանկին մէջ չը

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(56)

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՐԴՈՒՄԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՐՈՆ Ճ ․ ․ ․

Ա.

ԹՈՆԻԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐԸ

Յետոյ իր սպաներն ի խորհուրդ գումարելով․

— Պարոննե՛ր, ըսաւ, մեր շուրջը քսան և հինգ հազար թշնամի ունինք․ իսկ մեք հինգ հազար հոգի ենք։

Եթէ կայսերականք այս ամրոցն եռ առնելու փորձ փորձեն, առ առաւելն հինգ վեց օր կրնանք դիմանալ, վասն զի դիւրաւ կրնան մեր Ֆրանսայի հետ հաղորդակցութիւնները կտրել։ Արդ, հինգ վեց օրէն յետոյ, որովհետեւ Ֆրանսական բերդապահ գունդ մ'անձնատուր չլինիր, հարկ կը լինի բերդը վառօդով օդն հանել, մեզ ալ ի միասին։

— Կը հանենք, ըսաւ Պ. Բիշուփ։

— Վայրկեան մը, ըսաւ մարքիզը, խորհինք, եթէ կը հաճիք։

Լանժվէն Մարքիզը շատ անգամ այնպիսի ռազմագիտական հմտութեան և սքանչելի ճարտարութեան փորձեր տուած էր, որ Ֆրանսական բանակին մէջ չը կար սպայ մը՝ որ անսահման վստահութիւն չունենար անոր վրայ։

Այս պատճառաւ խոկոյն մեծ ուշադրութիւն նուիրեցին անոր։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ, արեւմտեան կողմը, աստից մէկ փարսախ հեռի, ուրիշ ամրոց մը կայ, որ այս փոքրիկ ամրոցէն շատ աւելի աղէկ է, այն է Մարկրավին (իշխան) ամրոցն, անտառի մը մէջ։

— Ճշմարիտ է, ըսին քանի մ'սպայք, որք արդէն պատերազմած էին կայսերականաց դէմ և Ստորին-Նաւարրայ ամենափոքր խորշերուն իսկ ծանօթ էին։

— Մարկրավին բերդը, չարունակեց գնդապետը, ժայռի վրայ շինուած ամրոց մ'է։ Հազար պահապան զօրք այդ ամրոցին մէջ, քանի որ պաշար ունենան, կըրնան աշխարհի ամեն բանակներուն դիմադրել։

Մարքիզին սպայակոյտի սպաներէն մին գլուխը ցնցելով։

— Հետեւաբար, ըսաւ, այդ ամրոցն առնուլը մըտքէ անցունելիք բան չէ։

— Պա՜հ, ըսաւ մարքիզը։

Եւ երբ սպայն զարմացմամբ անոր կը նայէր․

— Մտիկ ըրէք, ըսաւ․ ես որ ձեզ կը խօսիմ, գըլխուս մէջ դրի որ այդ ամրոցը կրնանք առնուլ։

— Ա՜, դժուար բան է այդ, զօրավա՛ր, ըսաւ ծերունի սպայ մը։

— Եւ այս գիշեր ․ ․ ․

Սպաներն իրենց գլուխը ցնցեցին։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ մարքիզը, պէտք է որ առնունք։

— Եւ պիտի առնուք, գոչեց երիտասարդ մը, Պուրկոյնի զօրագունդէն պարզ դրօշակիր մը, անմօրուս պատանի մը, որ դեռ քսան տարու չկար։

Մարքիզն անոր նայեցաւ։

— Ա՜, դո՞ւ ես, Տիւքլո՛յ, ըսաւ։

Դրօշակիր Տիւքլոյ ազնուական երիտասարդ մ'էր, մեծահարուստ, քաջարի, որ դեռ տասնեւութ տարու չեղած՝ երեք ճակատամարտներու մէջ նշանաւոր եղած էր։

— Ես եմ, զօրավա՛ր, պատասխանեց վստահութեամբ։

— Է՛յ, Մարկրավին ամրոցը պիտի առնո՞ւք, դեռատի՛ աքաղաղս։

— Այո՛, կ'առնում։

— Է՜հ, անհնարին չէ, վասն զի յաղթութիւնը պոռնիկ մ'է, որ միշտ տկար կողմ մ'ունի երիտասարդաց համար։

Ծերունի սպայք իրենց ընչացքը կրծելով կը ժըպտէին՝ առանց բնաւ հաւատալու։

— Ուրեմն, ըսաւ գնդապետն, որ մէկ նայուածքով կը դատէր քաջ մարդիկն և անոնց խիզախ ձեռներէցութիւնն ու ճարպիկութիւնը կը գնահատէր, ես կը վստահիմ ձեր վրայ, Տիւքլո՛յ։ Ուստի ձեր գործելու միջոցներուն վրայ խորհրդակցինք։

Բայց դրօշակիրը խոժոռեցաւ։

— Ներեցէք գիտել տալ ձեզ, զօրավա՛ր իմ, թէ ես իմ գիտցածս պիտի ընեմ։ Եւ եթէ ինծ տասն մարդ տաք ․ ․ ․

— Ի՞նչ ընելու համար, հարցուց Լանժվէն գնդապետն։

— Ամրոցն առնլու համար, ըսաւ դրօշակիրը պաղարիւնով։

Այս անգամ ծերունի սպաները բարձրաձայն ծիծաղիլ սկսան։

— Տասն մարդ, զորս ես պիտի ընտրեմ, աւելցուց դրօշակիրն հանդարտութեամբ։

Եւ մինչ սպաները կը չարունակէին ծիծաղիլ, աւելցուց․

— Յիմնապետի մը հրամանատարութեան ներքեւ։

— Ո՞ր յիմնապետին։

— Ա՜հ, զօրավա՛ր իմ, ըսաւ դրօշակիրն, իմ յիմնապետս դեռ տասնապետ է․ բայց կ'աղաչեմ որ այս պարագայիս համար յիմնապետ ընէք։

— Անունն ի՞նչ է։

— Օրն ի բուն առիւծի պէս կռուեցաւ, և իր ձեռօք կայսերական սպայ մը սպաննեց, որ վեց ոտք հասակ ունէր։

— Բայց ․ ․ ․ անունը։

— Տասն և եօթն տարու է, չարունակեց Տիւքլոյ։

— Այս դրօշակիրը խեւ է, մտմտաց հարիւրապետ մը, որ իր ճերմակ ընչացքը կ'ոլորէր։

— Եւ, չարունակեց դրօշակիրը, զայն Ձեր մեծութեան պիտի ներկայեմ։ Ասոր վրայ, դրօշակիրը վրանին դուռը բանալով, սպասող հրամանակատար զինուորին ըսաւ․

— Գնացէք կոչեցէք Թոնի տասնապետը։

— Թոնի՜, ըսաւ գնդապետը զարմացմամբ։

— Այո՛, զօրավա՛ր իմ։

— Զայն յիմնապե՞տ ընել կուզէք։

— Եթէ հաճի Ձեր մեծութիւնը։

— Բայց դեռ տղայ մ'է ․ ․ ․

Եւ այս մտածութիւնն ընելով հանդերձ, Լանժվէն մարքիզն իր ընչացքին տակէն գոհութեան ժպիտ մը նշմարել կուտար։ Պարծանք կ'զգար իր Թոնիին վըրայ։

— Ես տեսայ անոր քաջութիւնը, չարունակեց դըրօշակիրն, և կը պատասխանեմ, զօրավա՛ր իմ, որ այն ճամբուն մէջ է, ուսկից կ'անցնին Ֆրանսայի մարէշալները ․ ․ ․

— Սուտ չէ, ըսաւ սպիտակահեր հարիւրապետ մը, աշխարհ տակն ի վերայ դարձեր է։ Տասն և եօթն տարու տղայքն յիմնապետ կը լինին, դրօշակիրներուն ալ ամրոցներ առնելու պաշտօ՞ն կը յանձնուի ․ ․ ․

Եւ մինչ ծեր սպայն նզովք կ'արձակէր, Թոնի տասնապետը ներս մտաւ։

— Թոնի՛, ըսաւ գնդապետ-զօրավարը պաղութեամբ․ Տիւքլոյ դրօշակիրը ձեզ կռուին մէջ տեսած լինելով, յիմնապետի ժապաւէնները կը խնդրէ ձեզ համար։ Ես ալ կուտամ ձեզ։

— Գնդապե՛տս իմ, գոչեց պատանին սրտագին։

— Ձեր շնորհակալութիւնն առաւել քաջութեամբ պատերազմելով պիտի յայտնէք ինծ։

Եւ Տիւքլոյ դրօշակիրն դառնալով աւելցուց․

— Լա՛ւ, Տիւքլո՛յ, ձեր հետ առէք Թոնին․ ձեր ձեռնարկին բոլոր պատիւն և բոլոր հոգը ձեզ կը թողում։

Տիւքլոյ գլուխը խոնարհեցուց ի նշան շնորհակալութեան, և դուրս ելաւ իր խնդրած տասն մարդիկը գտնելու։

Բ.

Պ. Պ. ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐՆԵՐԸ

Եթէ Տիւքլոյ դրօշակիրը չէր ուզած իր ծրագիրն իմացնել ոչ Մարկրավին և ոչ Լանժվէն մարքիզին, երկու հակադէմ զգացմանց պատճառաւ էր, համեստութեան և մնափառութեան։

Ասոր փորձն հիմա պիտի տեսնուի։

Պուրկոյնի զօրագունդը Սէնք-Էթուալ ամրոցին քով հասած ժամանակ, երիտասարդ դրօշակիրն ըսեր էր ինքնիրեն թէ ամրոցն իր գեղեցիկ անուան հակառակ՝ հրապոյր չունէր։

Անտառին մէջ կամ եւքոյ գետնին վրայ պարապ փառնդաւոր լինելէ զատ, յոյժ ձանձրալի կը թուէր Տիւքլոյ արբեցող չէր, թուղթ կամ նարտ խաղալ չէր սիրեր ․ ․ ․ Ճակատամարտէ և հեծելազօրաց կըռուութեան օրերէ դուրս զուարթ ժամանակ անցունելու մեծ հաւանականութիւն չէր տեսներ։

Սակայն բանակետղին շրջականերն իրիկուն մը վարդագոյն ու խարտեաշ աղջիկ մը տեսած էր խոկուն ճակատով և երկայն մազերով, որք իր սաղնենկար թաւշեայ բաճկոնակին վրայ կ'իյնային։

Արդեօք այնչափ բաղձացեալ պատեհութիւնն այս էր։

— Բէ՜հ, ըսաւ պատանին, եթէ Ֆրանսական պահապան զինուորք, մեր զուարթ ընկերակիցք, կը կարծեն թէ իրենց մէջ [illegible] ․ ․ ․ ես չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ Պուրկոյնի հեծելագունդն ալ նոյն արտօնութիւնները չունենայ ․ ․ ․ Ի՛նչ աղուոր աղջիկ․ լաւ չլինիր անոնց ձեռքը թողուլ ․ ․ ․ Սատանան տանի զիս եթէ անմիջապէս ծանօթութիւն չպատեմ հետը։

Եւ իր փոքրիկ խարտեաշ ընչացքը գանգրելով՝ Տիւքլոյ քայլերը փութացուց աղջկան քով երթալու համար։

— Անունը Պէթինա, Ռոխէն կամ Քէթերոյ լինելու է, ըսաւ. փորձենք սա անուններէն մին։

— Է՛, օրիորդ Պէթինա՛, գոչեց։

Աղջիկն աղէն դարձաւ ծիծաղելով․

— Ոչ Պէթինա ․ ․ ․ այլ Լիզպէթ, ըսաւ իր սպիտակ ակռաները ցուցնելով։

— Բարոնուհին սխալ չեմ եղեր, գոչեց Տիւքլոյ ըմպմամբ և առանց շփոթելու։

— Ո՞ւր կերթաք, գեղեցիկ Լիզպէթ, հարցուց Տիւքլոյ Գերմաներէն․ չէ՞ք ուզեր ինծ վերադարձնել սիրտս, զոր անցած ժամանակներ յափշտակեցիք։

(Շարունակելի)

գանուելուն վրայ ցաւ կը յայտնէին, թէ՛ Համագումար Ժողովոյ մասնակցող այն Եկեղեցական Հարց, որ նայելով ինձ եղբայրսիրաբար, էին անցուցած իմ անունն 42 անուանց չարքին մէջ։ Ընդ նմին բողոքեցի նա՛եւ այն խօսքին դէմ՝ իբր թէ՝ ինձ համար եւս Թըշ ամի եկեղեցւոյ և եկեղեցականութեան ըսուած ըլլայ, որպէս զի քը է չկարենամ ստանալ, և պահանջեցի որ Պատկ. Ժողովդ բարեհաճի նութիւն մը բանալ այս մասին, յտնելով միանգամայն՝ թէ առանց այս քննութեան չպիտի կանամ մասնակցիլ Ազգ. Ժողովոյ խորհրդակցութեան։

Յետ այսորիկ երկու Թղթեր նուեցան ի լրագիրս, վերոյիշեալ [illegible] անդամ մի եպիսկոպոսէ և մի վարդապետէ ստորագրեալ, որք կը յայտարարէին (թէև հակառութեամբ՝) թէ այդպիսի մի խօսք ըսուած չէ ոչ իմ և ոչ այլ եկեղեցականաց համար։

Ցենուեցաւ նաեւ մի պաշտօնական ծանուցում Կնիք Պատրիարքարանի ստորագրութեամբ, հոկտ. 19 թուով, ի գլխաց Եկեղեցական ամագումար Ժողովոյ, յորում ուէր թէ՝ Ժողովական Հարք միաձայնու կը յայտարարեն եղեր [illegible] թէ համոզմամբ և ամենայն ազատութեամբ տուած են իրենց քուէն։ Ասոնք տեսնելով պարտաւոր կը համարիմ յայտնել ժողովոյդ, թէ չնորհակալութիւնքս և նման մնալով, բողոքս և պահանջումս յետս կը կոչեմ այսուհետեւ, որպէս զի քննութեամբ հրապարակ չելնեն այնպիսի անձնական իրողութիւններ, որք կրնան ազգին վիճակն առաւել եւս խառնել, որպէս զի՝ կամ եպիսկոպոսի մը և վարդապետի մը ի լուր աշխարհի հրատարակած թղթերն ստութիւն չհամարուին, և կամ երկու երեսփոխանաց վկայութիւնը ստոր լինի. որպէս զի՝ Համագումար Ժողովոյ Հարց [illegible] տըրուած ցանկը Ղալաթիոյ Երեկոյթին մէջ պատրաստուած և հետեւեալ օրն երկու վարդապետներու և մի քահանայի ճարպիկութեամբ քուէարկուաց ձեռքը տրուին անստուգութեան մէջ մնայ. որպէս զի զայս իրողութիւն ուրիշ եկեղեցականաց երդմամբ հաստատելն հրապարակ չելնէ և «քուէարկութեան գայթակղեցուցիչ բնութենէ» ազատ չըլլալն երեւան չելնէ. որպէս զի վերջապէս Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ կողմանէ Պատրիարքարանի կնքովը հրատարակուած յայտարարութիւնն իւր անխախտութեան մէջ մնայ և քննադատութեան չենթարկի. և ըստ այսմ, որպէս զի և ես չմասնակցիմ այսպիսի սրբազնութեանց և իմ անունն ի զուր չ՚յիշուի հրապարակին մէջ, ներկայ թղթովս իմ հրաժարականս կը մատուցանեմ յանդամակցութենէ Պատկառելի Ժողովդ, խնդրելով և պաղատելով որ չնորհ ընէք և դուք բացէ ի բաց խօսք տալով որ և է գիտողութիւններէ, այս անգամ ընդունիլ Համագումար Ժողովոյ վերադարձուած ցանկը, որպէս առաջին անգամուն եւս խնդրեցի, և Ազգին խաղաղութիւնն հաստատել ջանք ըստ ամենայնի։

Մաղթելով յերկնից՝ որ Եկեղեցւոյ թշնամիք բնաջինջ լինին, և եկեղեցականաց բարեկամներն անոնց ուղղութեամբ և ճշմարտութեամբ,

Մնամ յետնեալ քահանայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և ուխտեալ ծառայ Ազգիս
ՅՈՎՀ. ՔԱՀ. ՄԿՐԵԱՆ
21 հոկտեմբերի 1882
Ի Կ. Պոլիս

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅՔ

Կը թուի թէ ի զուր կը ջանանք նալ Եւրոպան։ Եւրոպա չը մոռնար զմեզ։

Պ. Ժ.-Ա. Կադգէյախաս Ֆռան Դրագէտը, որ Արեւելեան լեզուաց վարժարանէն վկայական ընծայուած է, վերջերս Բարիզի մէջ հրատարակեց Հայաստան և Հայք (Լ'Արմէնի է լէզ Արմէնիէն) տիտղոսով հատոր մը, 144 էջերէ բաղկացած։

Նախաբանը, որ 1882 ապրիլ 10ին գրուած է, կը խօսի Հայոց ծագման և անկման վրայ, արդի թուոյն վրայ, Սահմանադրութեան, դըպրոցներու և մամուլի վրայ, Էջմիածնի կաթողիկոսութեան և Պերլինի դաշնագրին վրայ։

Առաջին գլուխը կը պատմէ Հայոց ծագումն և Հայաստանի դիրքը, հայրենի երկրին ազդեցութիւնը բնակիչներուն վրայ, Հայաստանի առաջին բնակչաց կեանքը և Հայ-Արեաց հաստատութիւնը, պատմական և վիպական նկարագիրն, և Աղեքսանդրի արշաւանքը։

Երկրորդ գլուխը կը պատմէ Սելեւկեան տիրապետութիւնը; Պարթեւ կայսրութիւնն և Վաղարշակ, անկախութեան պատերազմներն Հռոմայեցւոց դէմ, Աբգար և Յիսուս, Արտաշէս, և բարբարոսութեան դարերն։

Երրորդ գլուխը կը պատմէ Պարսկաստանի կրօնական յեղափոխութիւնն, կրակապաշտութիւնն, Արտաշէսի և Խոսրովի մաքառումն, Տրդատի և Լուսաւորչի մանկութիւնն, Տրդատի պատմութիւնն և Հայաստանի դարձն ի քրիստոնէութիւն։

Չորրորդ գլուխը կը պատմէ Տրդատի յաջորդներու տկարութիւնն, կաթողիկոսութեան զօրացումն, Յուլիանոս, Յոյներն և Մեծն Ներսէս, և Հայաստանի բաժանումն Յունաց և Պարսից միջեւ։

Հինգերորդ գլուխը կը պատմէ Մեսրոպի գիւտը, Հելլէն դաստիարակութիւնն և առաջին թարգմանիչներն, Հայ գրականութիւնն և գրագէտներն։

Վեցերորդ գլուխը կը պատմէ Պարսից աշխարհակալութիւնն, Հայ եպիսկոպոսաց բողոքը կրօնական հալածանաց դէմ, Աւարայրի ճակատամարտը, Բագրատունեաց գահակալութիւնն, Արաբաց արշաւանքը և Սելճուքեանց տիրապետութիւնը։

Եօթներորդ գլուխը կը պատմէ Կիլիկեան թագաւորութիւնն, Ռուբինեաններն և Հեթումեաններն, խաչակիրներն և պատերազմ Յունաց և Սելճուքեանց դէմ, Սմբատ Գոնդըստաբլ և Թաթարաց արշաւանքը, Եգիպտացւոց արշաւանքներն և կըրօնական վէճերն, և Կիլիկեան թագաւորութեան վախճանն։

Ութերորդ գլուխը կը պատմէ Կիլիկիոյ անկման պատճառներն, ԺԲ. դարու գրական շարժումն, և այն արշաւանքներ որք կործանեցին Հայաստանն։

Հայասէր հեղինակն իբր յաւելուած կը հրատարակէ տեսութիւն մը Հայ կրօնին և Էջմիածնի վրայ, ուրիշ տեսութիւն մը Անքոնիոյ Անչիններուն և Մօնփէլիէի վաճառականաց հին մենաշնորհներուն վրայ, երրորդ տեսութիւն մը Լուսինեանց յաջորդութեանն և անճիտմանը վերայ, և վերջին տեսութիւն մը Մխիթարեանց և Եւրոպայի և Փռանսայի հին և նոր հայագիտաց վրայ։

Այս վերջին մասին մէջ, Պ. Կադգէյախաս կը յայտնէ թէ հոգելոյս Տիւլօրիէի աշակերտն եղած է և 1880ին Հայ Սրբոց վարքը թարգմանած և հրատարակած է, Հայ լեզուն քաջ ուսումնասիրելու համար վրացերէն սովրած է յանկածէս, վրաց լեզուին վրայ յօդուածներ գրած է «Բուլլէ- տը Լէնկիւ- տիք» հանդէսին մէջ, և թէ մտադիր է հրատարակել Հայ լեզուի քերականութիւնն, որ պիտի նշանակէ վրացերէնէ փոխ առնուած մասերն։

Տիւլօրիէի այս միակ աշակերտի գիրքը կը պարունակէ նաեւ Երզրումի, Վանի, Տրապիզոնի, Տիարպէքիրի, Կարսի, Արարատի, Էջմիածնի, Աղթամարի, Գեղարդի, Կիւդնոսի, Պայազիտի և Երեւանի պատկերներն, որպէս ուրիշ պատկերներ որք կը ներկայացունեն Արշակ Ա.ի, Միհրդատ Ա.ի, Ոլոգէս Ա.ի և Բ.ի, Արտաշէս Ա.ի և Շապուհ Ա.ի դրամներն, Կարսի Հայուհիներն, Երզրումի երկրագործներն և պատարագի հագուստով Հայ քահանաներն։

Ժամանակ չունիմ աւելի մանրամասն տեղեկութիւն տալ այս համակիր և հմտալից հրատարակութեան վրայ, որ արդարեւ պատիւ կը բերէ երիտասարդ հեղինակին։ Մասնագիտաց կը թողում մատնանիշ ընել գործին թերութիւններն, որք անխուսելի են մի օտար հեղինակի համար, և այն յատկութիւններ որովք նա կ՚արժանանայ գրաւել մի նշանաւոր դիրք Եւրոպական Հայագիտութեան մէջ։ Նպատակս է ծանօթացունել ազգին այս հրատարակութիւն, յանձնարարելով Ֆըռանսագէտ ազգայնոց որ կարդան Պ. Կադգէյախասի գիրքը, մանաւանդ որ նա դիւրամատչելի լինելու առաւելութիւնն ալ ունի, քանի որ կ՚արժէ մի ֆրանք միայն։ Մեր կողմէ գիտութեան մ՚ընծայուած լինելու համար, պիտի յարենք թէ օտարաքաղաքացիք կրնան բերել տալ այդ գիրք Բարիզի Լէրոլ Սէաֆ գրածախէն, 13, փողոց Մէտիսի. իսկ տեղացիք կրնան գտնել զայն Բէրայի վայս գրածախին քով Ռուսիոյ հիւպատոսարանին դիմաց։

Ազգային արդի անկերպարան վիճակէն վշտացող սիրտերը կրնան սփոփանք գտնել այդ նոր մատեանի մէջ, ուր արձանագրուած են մեր ազգային նախնի փառքեր։

ԱԶԳԱՍԷՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

(Մեր թղթակցէն)

Երիզա, 4/16 հոկտ. 1882.

Կարնեցի երկու Թուրք վաճառականք 40-50ի չափ եզներով քաղաքէս երկու ժամ հեռի Շըլլի գիւղին մօտ իջեւանած էին չորս օր առաջ. ի մէջ գիշերին խումբ մը աւազակներ կը պաշարեն զիրենք եւ կը վիրաւորեն. եզներուն մէջէն լաւագոյններն զատելով կը տանին. վիրաւորեալներէն մին մահամերձ վիճակի մէջ է։

Գողութեան դէպքեր սաէպ կը պատահին եւ այնչափ յանաչ կերթան որ մինչեւ իսկ կը յանդգնին գիշերները տուներն մտնել եւ զինու զօրութեամբ գործ տեսնել, ինչպէս պատահեցաւ Մչիկեան Պ. Մարտգի, եւ երկու օր առաջ Լուճիկեան Եփրեմ աղայի, որոց առաջինը քանի մը տեղէ վիրաւորուած եւ երկուքին կորուստը 50 ոսկի կը հաշուեն։ Այս տեսակ դէպքեր սոյն մէկ չաբաթուան մէջ 3—4 անգամ պատահեցաւ եւ այժմ ամեն ոք մեծ հսկողութիւն կ՚ընէ իւր տան։

Սեպտ. 13ին Երիզացին մի մեծ կորուստ ունեցաւ. Դանիէլեան համբաւաւոր գերդաստանին գլուխը Մեծ. Մ. Յովհաննէս աղան յետ խիստ կարճատեւ հիւանդութեան կնքեց իւր մահկանացուն ի հասակի 70 ամաց, ի խոր սուգ համակելով զաւակունքն, ընտանիքն, բարեկամքն եւ համայն Երիզացին։

Դանիէլեան այս ծերունազարդ Յովհաննէս աղայի կեանքը խիստ թանկագին էր, առաքինութիւնը չափազանց, ազգասիրութիւնը ժողովրդեան ամեն դասէն վկայուած, ազգասիրութիւնը իւր գործերով հաստատուած է. իսկ գթասիրութեանը գալով, ի լուր աշխարհի կը յայտարարենք թէ, երանի էր մեզ եթէ ներկայ երիտասարդութեան տասնի մէկն այդ եօթնասնամեայ նահապետին զգացումները կրէր. ասկէ 30—40 տարիներ առաջ Երիզայի մէջ աղջկանց դաստիարակութեան համար ջանք եւ զոհողութիւն չէ խնայած երբէք. 7—8 տարի առաջ Քրիստոնեան վարժարանը փակուելու վիճակի մէջ տեսնելով, կը փութայ իւր քսակէն վճարել դաստիարակի մը եւ մնացած ամսականներն, որպէս զի իգական սեռին կրթութեան նուիրուած այդ շէնքին դռները չփակուին բնաւ։ Քաղաքիս բոլոր վանքերն այցելող ազգայինք նորա յիշատակներն կը վայելեն. Ընդհանուր ազգասէր դասն կ՚ողբայ հանգուցելոյն մահուան վրայ, զի հայր մը կորուսին։

Բաւական ժամանակ Ազգապետութիւն ըրած է քաղաքիս Հայոց. Թուրք եւ Հայ ժողովուրդը միշտ գոհ եղած է ինմանէ։

Երիզացին միմիայն մէկ մխիթարութիւն մը ունի իւր այս կորուստին դէմ, եւ արդարեւ շատ քաղցր մխիթարութիւն մը։ Հանգուցելոյն հինգ զաւակներն են դոքա, որ առ Տէրութիւն եւ Ազգն ըրած ծառայութիւններովին սիրելի եղած են միշտ. առատաձեռն, բարեսէր եւ ժողովրդական են։ Ազգային պաշտօններ վարած են եւ կը վարեն. կրթական գործոց մէջ մեծ դեր ունին, մանաւանդ Ընկերական եւ Քրիստոնեան վարժարանաց մէջ, զոր մեծ խնամք կը տանին հաստատուն եւ բարեկարգ պահելու։

Ի նշան երախտագիտութեան՝ յուղարկաւորութեան հանդէսին ներկայ էին Եկեղեցական դասն, Ազգային ժողովոց անդամք, բոլոր վարժարանաց պաշտօնեայք եւ ուսանողք։ Դագաղի Քրիստոնեան եւ Ընկերական վարժարանաց առջեւ վար զրուելով, ուսանողաց կողմանէ դամբանականներ կարդացուեցան. հազարաւոր ժողովուրդ կարդացուած դամբանականներէն զգածուելով եւ հանգուցելոյն անցեալ կեանքն յիշելով խոր ցաւ կ՚զգային եւ մանաւանդ ազգասէք, որ կ՚արտասուէին։ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ ալ հետաքրքրական խօսեցան, Տեարք Պ. Փօղարեան, Գ. Մամիկոնեան, Ա. Քաջբերունի, եւ Ս. Ամատեան. խիստ լաւ նկարագրեցին Դանիէլեանի կենսագրութիւնն։ Ընկերական վարժարանի տեսուչ Տիար Ս. Ամատունեան ամենէն վերջ կարդաց հանգուցելոյն կտակագիրն։ Իր եկեղեցասիրութեան, գթասիրութեան եւ ազգասիրութեան մի վերջին ապացոյցն էր այն կտակը, կը նուիրէր Քրիստոնեան աղջկանց վարժարանին 1,500 դահեկան, Արամեան եւ Ընկերական վարժարանաց հազարական դահեկան, Ս. Երրորդութիւն, Ս. Նշան եւ Ս. Փրկիչ եկեղեցեաց եւ անոնց վարժարանաց 500ական դահեկան, 500 դահեկան Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ եւ 1,000 դահեկան ընդհանուր աղքատաց, գումար 6,500 դահեկան։ Յուղարկաւոր հանդիսականաց եւ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ Պատ. Թաղ. խորհրդոյ խընդրանօք, ի նշան երախտագիտութեան հանգուցելոյն մարմինը ամփոփուեցաւ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին։

* * *

Քաղաքիս Ընկերական վարժարանն կանանց համար ալ միամեայ դպրոցական հանդէսներ ունէր։ Քրիստոնեան աղջկանց վարժուհի Նազ. Օր. Արմաւենի Սահակեանի գալէն վերջ Ընկերական վարժարանն դադրեցուց կանանց համար ունեցած հանդէսներն, որպէս զի Քրիստոնեան աղջկանց աղքատիկ վարժարանն այդ ծառայութիւնն ըստանձնելով օգուտ քաղէ. Ուրախ ենք որ առաջին հանդէսն տուաւ անցեալ ամսոյ 3ին, ուր ատենաբանեց յիշեալ Նազ. օրիորդն։ Մեր ընտանեկան կեանքը կարի պէտք ունի բարեկարգութեան, հետեւաբար բարեկարգիչներու, եւ քանի որ այդ բարեկարգութիւնը մեծաւ մասամբ կանանց կը վերաբերի, լաւ է որ բարեկարգիչն ալ նոյն սեռէն լինի. Երիզայի գործիչներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն ունէր Օր. Սահակեանի նման վարժուհի մը, եւ մեք պարծանօք կը վկայեմք թէ ըստ ամենայնի արժանաւոր մէկն է նա։

Իւր ըրած ատենախօսութիւնը՝ յանուն Մասիսի խմբագրութեան խնդրեցի եւ քանի մը անգամներ կարդացի, յայտնած գաղափարներն, իգական սեռի կրթութեան համար գեղեցիկ սեռին կարեւորութեանն եւ աղջկանց դաստիարակութեան օգտակար կերպին վրայ խօսածները խիստ լաւ գտայ, մանաւանդ իւր յառաջաբանին մէջ ըրած հետեւեալ տեսութիւնը ծափահարեցի. կը փափաքիմ որ ամէն Պոլսեցի ալ կարդայ սոյն քանի մը տողերն եւ այլ եւս խորհի Հայաստան աշխարհէն։

«. . . Ի տղայ տիոց վարժարանի սեւ գրատախտակներու վրայ մեր մանուկ երեւակայութիւնը կը թափառէր Հայաստանի աւերակներուն մէջ եւ անոր յուսակտուր զաւակաց վիրաւոր սրտին յուսոյ սպեղանի կը մատակարարէր։ Չկարծուի թէ ասոնք մանկական ցնորքներ էին, զորոնք տարիները ոչնչացուցին, երբե՛ք. հապա թէ դպրոցական ճնշեալ վիճակէն ազատ գըտնուեցանք, հազիւ թէ, աշխարհային եւ մեր շրջանակի ընկերական կենաց ճանաչողութիւնն ունեցանք, այդ ցնորք իրականութիւն ստացան, եւ ներուի ինձ ըսել, այսօր ազգը այդ ցնորից պարտի ճշմարտապէս Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան հաստատութիւնը, ի ձեռն մի քանի տկար օրիորդաց՝ որք երեք տարիէ յետէ անխոնջ կաշխատին Հայաստանի գլխաւոր մտոնցը, այն է վարժուհիներու պէտքը հայթայթել։

«Կը տեսնէինք ընկերութեանց կըրած դժուարութիւնք Պոլսէն պաշտօնեայ խրկելու համար գաւառները, Հայաստանի հարստահարութիւնք եւ ճանապարհաց դժուարութիւնք այնչափ չափազանց կը նկարագրուէին, որ Պոլսոյ փափուկ Հայերու վրայ դէշ տպաւորութիւն կընէ, որով Հայաստան երթալը մեծ քաջագործութիւն մը, նահատակութիւն մը եւ երբեմն իսկ անմըտութիւն կը համարուի. խրկուած պաշտօնեայներէն ոմանք ալ կը լսէինք որ իրենց բարձր կոչման անգիտակ եւ գաւառի դաստիարակութեան խիստ անյարմար կըլլան։

«. . . . Երջանիկ կը համարուիմ այսօր բոլոր ընկերուհիներէս, որ իմ ազատ ու անկախ դիրքովս կարող եղայ սրտիս ամենաջերմ փափաքը լնուլ. պիտի ջանամ այսու Պոլսեցւոց մաքին մօչէն Հայաստան ճամբորդելու վախը փարատել, օրինակ պիտի ըլլամ մեր աշակերտուհեաց եւ կարելի է ամբողջ ընտանեաց։ Ո՞վ գիտէ թէ մի քանի տարիէն խումն բազմութիւն գաղթականաց չկրնեն ունենամք յԵրիզա եւ անոր մինչ Հայաստանի խորերը»։

[illegible] Պոլսեցւոց կարդալ Օր. Սահակեանի վերագրեալ խօսքերն, կանխենք ձեր ուշադրութեան ներկայացնել սա դէպքը։

Քղիի աղջկանց վարժարանին նախորդ պաշտօնեաներէն տէր եւ տիկին Ձիլաճեանք Քղիէն Պոլիս դարձած ժամանակնին Տրապիզոնի մէջ կը տեսնեն իրենց յաջորդներն, որք են տիկին Ամատունեան եւ իւր երկու աղջիկներն։ Չը գիտենք ինչ կրաւցի պատճառներով, Ձիլաճեանք կսկսին պախարակել ոչ միայն Քղին այլ նաեւ բոլոր Հայաստան Աշխարհը. (Երիզայի մէջ ալ շատ բաներ ըսին մեզ, բայց կարեւորութիւն չտուինք). Ամատունեանք կսկսին զարհուրիլ Ձիլաճեաններու պատմութիւններէն, եւ յուսահատ վիճակի մէջ չգիտնալով ինչ ընելիքնին, կը շուարին կը մնան. Տըրապիզոնի Առաջնորդն ալ կը հաճի պարտաւորել եւ վասահմանել զՔղի, ընդ նմին բոլոր հայկական աշխարհն, «[illegible], եւ վերջապէս Աֆրիկէի վայրենիներէն աւելի վայրենիներու մէջ պիտի երթաք» կըսեն Ձիլաճեանք եւ Տրապիզոնի Առաջնորդը։ Ամատունեանք ուժ օր կը յետաձգեն ճանապարհորդութիւննին, զի Գեր. Եպիսկոպոսը չէ թողուցեր որ ճամբայ ելնեն՝ «խենդ էք, ինչ էք, անանկ անկիրթ մարդոց մէջ կերթա՞ք» ըսելով։ Ամատունեանք յիշելով թէ Միացեալ Ընկերութեան հետ պայմանադիր կնքած են եւ պարտաւոր են ստորագրութիւննին յարգելու, տրտում եւ տխուր կելնեն ճամբայ եւ աստ ժամանելով բաւական կ՚մխիթարուին՝ Տրապիզոնի մէջ լսածներնուն հակառակն տեսնելով։ Միացեալ ընկերութեանց տեղւոյս ներկայացուցիչն եւ Քրիստոնեան վարժարանի վարժուհին Նազ. Օր. Ա. Սահակեան կը փութան Ամատունեաններուն դայթակղեալ մտքերն հանդարտեցնել եւ քաջալերել զանոնք։ Ամատունեանք այժմ Քղիի Ընկերութեան վարժարանին մէջ պաշտօն կը վարեն, եւ ըստ մեր առած տեղեկութեանց՝ իրենց վիճակէն չափազանց գոհ են։

* * *

Երկու օր առաջ Արդարութեան քըննիչ մը (Ադլիյէ Մուֆէթթիշի) հասաւ հոս եւ այժմ քննութիւններով կ՚զբաղի։

Բարձր. Նախարարապետ Սայիտ փաշայի տուած տեղեկագիրն, որուն իմաստը գրած էինք Մասիսի մէջ, մեծ գոհունակութիւն պատճառեց առ հասարակ բոլոր ժողովրդեան մէջ։ Հակառակ բարեխնամ Կայսերական կառավարութեան փափաքանաց՝ ամեն կողմ տեսակ տեսակ չարագործութիւնք կը բազմանան։ Այս ժամուս կը լսեմք թէ Բողոմորիի հիւքիւմէթն (Շահ-Հիւսէյնի պէյի Գայմագամութեան կեդրոնը) խումբ մը աւազակներ երթալով կ՚ուզեն աւարի տալ պաշտօնատունն։ Հիւսէյին պէյ խոզամ կը գտնուի այս միջոցին։ Սոյն դէպքին մանրամասնութիւնը յաջորդ թղթատարով գրել կը խոստանամ. առ այժմ այսչափ է միայն լսածնիս եւ ստուգութիւնը չեմք կրնար երաշխաւորել։

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԳՆԱՑՈՂ ՏՂԱՅՔ

(Շար. եւ վերջ)

Ժամը 3էր, Կ. Պոլսէն հեռացաւ շոգենաւը։

Իսկոյն սանուցք համախմբուեցան շոգենաւուն բարձրաւանդակին վերայ, և սկսան միաբերան անոյշ և գողտր ձայնիւ Իմ հայրենիք [illegible] երգել։

Անոյշ և մելամաղձոտ տպաւորութիւն մը ձգեց այս երգը ճամբորդաց վերայ, ուստի կրկնութիւն խնդրուեցաւ։

Կ. Պոլսոյ արծաթաթոյր մինարէից լուսաշողշող ոսկի մահիկները կը համբէին տղայք, և ինծմէ պատմական և տեղական ծանօթութիւններ կ՚ուզէին Վոսփորոսի գեղածիծաղ ափանց վերայ շինուած հոյակապ ապարաններուն և կայսերական քէօշկերուն նկատմամբ։

Ես ալ գերմարդկային երկայնմտութեամբ մը կուտայի խնդրուած բացատրութիւնները կամ ծանօթութիւնները։

Երբ իմ հայրենիքիս՝ Գանտիլլիի ծովեզրը հասանք, գիւղացիք ի պատիւ երկու Գանտիլլեցի պատանեաց Հրանտ Վ. Այվազեանի և Խաչիկ Ն. Այվազեանի ի տես խռնեալ էին, և թաշկինակնին ծածանելով ԿԵՑՑԷ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏՆ, ԵՒ ԿԵՑՑԷ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ աղաղակներով օդը կը թնդացնէին։

Իսկ սանուցք Գէորգեան՝ ի պատասխանի՝ Հրաժեշտի երգը [illegible] խանդաղատանօք ըսկսան երգել։

Հետզհետէ, պատանիք՝ իրենց անմեղութեան վայրերուն հրաժեշտ տալով՝ յանկարծ շոգենաւը սուզ ինչ կեցաւ Պէօյիւք-Տէրէ՝ Ռուսաց դեսպանատան առջեւը։

Տղայք՝ ի ցոյց երախտագիտութեան՝ Օսմանեան Մարշը սրտընդոստ հնչեցուցին, և [illegible] բուռն հուրաներով կ՚ընդմիջէին ճանապարհորդաց կողմանէ։

Եւ ահա՛ այսպէս, ուրախ և զըւարթ մինչեւ Վոսփորէն կը բաժնուէինք և [illegible] թեր ու դէմ պատնէշներուն առջեւէն կանցնէինք, մանկունք միահամուռ և մեղմ ձայնիւ [illegible] սկսան երգել։

Ա՛լ տղայոց տխրութիւնը և միանգամայն ուրախութիւնը իրար խառնուած շարունակ ակնապիշ Վոսփորի ալեծիծաղ բլուրներն անջատող սահմանագլուխը կը դիտէին, և հայրենեաց կենդանարար ափերուն հրաժեշտի ողջոյններ տալով իւրաքանչիւրը իրենց հանգստարանը մեկնեցան, և առանձնացան։

Պահ մը վերջը վեր ելան։ Վոսփորէն դուրս՝ սանուցք սկսան անհունութեան վերայ գաղափար կազմել, երբ երկինքն ու ծովը միայն գտան ա՛լ իրենց տեսութեան առարկայ։

Ուստի մերթ կ՚երգէին զուարթ և մերթ կը կարդային զանազան գրքեր։

Պատանեաց մէջ կային այնպիսիներ, որ թէեւ քիչ կարդացած՝ բայց շատ կը խորհրդածէր։

Տեսնելու արժանի է իւրաքանչիւր մանկանց բնական ձգտումները։ Մին՝ Պէշիքթաշլեանին երգերը գոց գիտէր, միւսը՝ Պալեան Յակոբ պէյին ճարտարապետական հըրաշակերտները սերտած է։ Մէկը բանաստեղծութիւնը կը պաշտպանէ. ուրիշ մը իմաստասիրութիւնը, մին՝ պատմութիւնը, այլ ոք բանակագիտութիւնը։

Չեմ կրնար, չէի կրնար տղայոց վերայ Պոլիփեմ մը լինել, այլ իբրեւ աւագ եղբայր՝ ուշ կը դնէի ամենուն խօսածներուն, վասն զի ո՛վ գիտէ ապագային գաղտնիքը, ապառնոյն խորհուրդը՝ թէ այդ տղայոց ո՛ր արդեօ՛ք Հոմեր, Սոզոն, Կոլթենպերկ, Գոլոմպոս և այլն պիտի լինէր։

Գէորգեան Սաները՝ այս և ասոնց նման խորհրդածութեանց մէջ շատ անգամ ա՛յնչափ կը յառաջանային՝ որ օրերը կ՚երկնցնային, և գիշերները կ՚առաւօտանար, և գեղակտուած բանակցութիւնները, խորհրդածութիւնները կը շարունակուէին առանց եզրակացութեան մը յանգելու։

Չմոռնանք ըսելու թէ՝ տղայոց մէջ կատարեալ եղբայրութիւն մը, հաւասարութիւն մը թագաւորած էր իրենց մէջը։ Մեծ և պզտիկ, հարուստ և աղքատ՝ զիրար կը յարգէին։

Առաւօտները՝ ձայնաւոր՝ Տէր [illegible] իրենց աչքերը կը բանան, և գիշերները՝ բաղաձայն՝ [illegible] իրենց աղօթքը կը փակեն։

Երկու տնտես ունիմ, որք փոխն ի փոխ գիշերները կը նշէն, և ցերեկները՝ մին վերը տղայոց և միւսը վարը կը հսկէն՝ երեղինայ։

Միւհրտարի եղերը կամ Վոսփորի ափունքը չէնք. թէեւ նոյն ծովը, նոյն երկինքը ու նոյն լուսթիւնը ունի Եւքսին-Պոնտոս, բայց ոչ նոյն բոյրն ու թոյրը, բայց ոչ նոյն ներդաշնակութիւնն ու հրապոյրը։

Մխիթարութիւնս է միայն տըղայոց բարոյական խօսիլ և միշտ վարդապետել՝ օտարասէր չըլլալ, և միշտ սիրել իրենց հայրենիքը, Հայն ու Հայաստանը։

Գիշերները՝ տղայք շոգենաւուն տախտակամածին վերայ՝ լուսնոյ դէմ կ՚երգեն ու կ՚երգեն, ուր ուղեւոր շրջագայիկք՝ Եւայի թէ Ադամի սեռէն, ամենն ալ տղայոց երգերէն կը հմայուէին, կը գիթթուէին, և չէին ուզեր երթալ հանգչիլ իրենց տեղը։

Շարունակենք մեր ճանապարհորդութիւնը։ Չորեքշաբթի առաւօտ Ինէպօլի հազիւ ճանապարհորդները կրցաւ դուրս հանել ծովուն ալեկոծութենէն։

Շոգենաւը օդին սաստկութեան ստիպուեցաւ իւր ուղեգծէն դուրս Սինոպ մնալ մինչեւ որ փոթորիկն անցաւ։

Սինոպ ճիշդ Սեվաստաբոլի հանդէպը կ՚իյնայ և Սեւ ծովուն մէջ մէկ հատիկ հանգրուան է։ Հոս արքունի նաւարան կայ։ Միհրդատայ պալատը աստ է, զոր 1865ին այցելած եմ։ Յոյնք 7 եկեղեցի և մի բարձրագոյն վարժարան ունին, միայն մի Հայ ընտանիք կայ։

Հազիւ ծովը հանդարտած էր, կէս գիշերին հեռացանք և հինգշաբթի առաւօտ դեռ լոյսը չճեղքուած Սամսոն մտանք, ուրկէ 300ի մօտ Յոյն գաղթականութիւն մի առնելով շոգենաւը Պաթում կը տանի։

Քանի մի ժամ եւս շարունակեց իւր ընթացքը շոգենաւը, և գիշերը ժամ 2ին Օրտու և քանի մը ժամ եւս Կիրասոն, և անտի այս առաւօտ Տրապիզոն հասանք, ուր տղայք ուղղակի Առաջնորդարան տանելով Առաջնորդարանի պարտէզին կանանչներուն վրայ նահապետական թեթեւաճաշ մը ըրին, և ապա յԱզգային վարժարան խմբովին այցելութիւն տուին ։

Գրելիքներս շատ ունիմ բայց ժամանակս չներեր, և այս պահուս քաղաքիս կուսակալ Բարձր. Եուսուֆ փաշային՝ հանրածանօթ Հայաստանի Քօմիսէրին այցելութիւն պիտի տամ, որ այսօր Սամսոն կը մեկնի Աւստրիական շոգենաւով ։

Ողջոյն և յարգանք ամենեցուն

ի Տրապիզոն Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՎԻԷՆՆԱ ՓԱՐԻԶ ԼՈՆՏՐԱ

Թո՛ղ ըսեն, տեսնեն և զարմանան

Անկլօ–Բրիտանական արծաթեղինաց մեծ գործարանին սնանկութեան կարգադրիչ յանձնախումբը բոլոր ապրանքներն ի վաճառ հանած է բուն արժէքէն նուազ գիներով ։ Եթէ 18 ֆրանք 50 սանթիմի գումար մը ղրկուի, առաջին տեսակ Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ եւ ամրակերտ սեղանի եւ մրգեղէնի սպաս մը կ'ստացուի, որ առաջ 70 ֆրանքէն աւելի գնով կը վաճառուէր ։ Ասկէ զատ սպասներուն ապահովութիւնը 10 տարուան համար կ'երաշխաւորուի գրով ։

Հատ
6 Թոլպատեայ ընտիր բերաններով դանակ.
6 Զուտ Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ միակտուր պատառաքաղ.
6 Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ միաձոյլ դգալ.
6 Անկլօ–Բրիտանական խահուէի դգալ.
1 Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ միաձոյլ մեծ դգալ.
1 Անկլօ–Բրիտանական միաձոյլ արծաթեայ կաթի մեծ դգալ.
6 Դանակի յեցակ.
6 Անկլօ–Բրիտանական միաձոյլ արծաթեայ մրգեղէնի դգալ.
6 Անկլօ–Բրիտանական միաձոյլ արծաթեայ աղանդերի պատառաքաղ.
1 Ընտիր աղաման կամ շաքարաման.
6 Միաձոյլ հաւկիթնոց.
6 Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ մանր դգալ հաւկիթի.
1 Անկլօ–Բրիտանական արծաթեայ գեղեցիկ բաժակ երեխայներու համար.
1 Թէյի պարզուտ, առաջին տեսակ,
2 Դահլճի գեղեցիկ ջահ ։

61 հատ

Իբրեւ ապացոյց այս ծանուցման խաբէութեան մը չլինելուն, ներկայիս հրապարակաւ կը խոստանամ՝ առանց դիտողութեան ետ առնուլ այն ամեն վաճառք որ գնողին հաճելի չլինի։

Արդ ով որ իւր դրամին փոխարէն լաւ վաճառք առնուլ կ'ուզէ, մինչեւ ի սպառումն պատրաստ վաճառքներուն, թող ամենայն վստահութեամբ դիմէ միայն առ

Ժ. Հ. ՌԱԼԷՅՆՈՎԻՑ, ՎԻԷՆՆԱ

Անկլօ–Բրիտանական արծաթեղինաց գործարանին կեդրոնական մթերանոց, Բ. Շիֆֆամթոկաս թիւ 20, ուր վերոյիշեալ սեղանի սպասներու համար փոստային ձեւով ալ կը վաճառուի տուփը 30 սանթիմի ։

Մոնթէկիւ փլէյս, Լոնտրա.

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլէ և Ալեքսանդրիոյ միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Ալպանեան	2,500	Ֆլորինեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Աբիսինեան	2,500	Իբերեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իստրեան	5,500
Պուլկարեան	6,000	Լեսբեան	2,200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լիդեան	800
Տորեայ	700	Օթթոման	700
Էճիբթեան	3,700	Պէրսեան	3,800
Ֆաբեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆէնիկեան	3,700	Վիրճինեան	6,800

Ալճէրեան շոգենաւը, (նաւապետ Ֆօքս) նոյ. 10ին Լիվրբուլէն կ'սպասուի

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեռուէն զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունին օրինաւոր սակագներով ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի ։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Գործակալ
թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլքէթ խան, Ղալաթիա
Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնտէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վանհման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտատօ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ եւ ընկ.

ՏՈՔԹՈՐ Կ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Բժիշկ և Մանկաբարձ

Տոքթ. Կ. Գալուստեան իւր բնակութիւնը Գումգաբուէն Խալիճիտար փոխադրած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ իւր տան մէջ, (Սէլամսըզ, Ուզուն Գալտըրըմ վրայ, Տաճկաց գերեզմանատան դիմաց, թիւ 12,) ամեն օր հիւանդ կ'ընդունի, եւ ուրբաթ օրերը կէս օրէն յետոյ Ճեմարանի մէջ ձրիաբար կը դարմանէ իրեն դիմողները. նաեւ որդեծնութեան պարագայից մէջ, գիշեր եւ ցերեկ պատրաստ է հրաւիրուելիք տուներն երթալու ։

ՕՐԱՑՈՅՑ
1883 ՏԱՐՒՈՅ

ՍԵՓՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցի
Գին Մէկ դահեկան
Տպագրութիւն Արամեան

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով, նաեւ Ազգային Հիւանդանոցի գրասենեակը ի Մեծ Նոր խան թիւ 49 ։

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամէն տասն օրն մէկ կը բանին Լիվերպուլէ և Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալեբբօ	3,000	Շերպուրկ	2,000
Ատլաս	3,000	Նանթ	2,000
Մալթա	3,000	Պալեստին	1,200
Մարաթոն	3,000	Պրինճէս Քոնսորթ	1,200
Բաթավիա	3,000	Օրանիա	7,000
Սամարիա	3,000	Պավոնիա	5,000
Սարակոսսա	3,000	Սեֆալոնիա	5,000
Սիտոն	3,000	Սերվիա	7,800
Պալմիրա	3,800	Կալլիա	4,000
Թարիֆա	3,000	Քաթալոնիա	4,700
Տեներիֆա	2,500	Սկիթիա	4,600
Քետար	2,500	Պոթնիա	4,600
Մարոքքօ	2,500	Պարթիա	3,200
Թրինիտատ	2,500		

Մարոքքօ շոգենաւը (նաւապետ Պըրաուն) Լիվրբուլէն հոս կը սպասուի դէպ ի 15 Նոյեմբերի ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով ։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Ք. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա ։
Տնօրէնք ընկերութեան
ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ
1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվրբուլ.

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
Տոքթ. Մանուէլ Իւթիւճեան

Հրատարակուած են արդէն չորս տետրակներ ։

Վեցամսեայ շրջանը կը բաղկանայ վեց տետրակէ, որոց համար պէտք է վճարել 5 ղրուշ միայն ։ Գաւառներէն 6 ղրուշ ։

Այս հրատարակութիւնք շատ օգտակար են ժողովրդեան մէջ ուղիղ գաղափարներ տարածելու առողջապահութեան վրայ ։

Հեղինակին հասցէն է Գումգափու, Հիսար–տիպի թիւ 109 ։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ եզական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց և սոյն պատակին համար ծախուած ուղիղ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները. Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանը համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կազատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կարծըր մազը։ Որեւէ պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհատատ մազը կը վերահաստատէ, ծակածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կանհետացնէ ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչագեղ կերպարանք մը կստանայ ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն. Անուշահոտ ջուր մ'է, շիշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն. Այէրի Վիկօրը հարցնել պէտք է. Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա կոստանդնուպոլսոյ ։

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլի և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբոս	4,200	Ոզիրիս	3,000
Ֆարոս	4,000	Նեֆթիս	3,000
Օսմանլը	4,000	Բերա	3,000
Սեզոստրիս	3,250	Իզիս	2,600
Թեբէ	3,250	Ատլանտիս	1,700
Մեմֆիս	3,250	Լոտուս	800
Ներա	3,250	Օլինթոս	800
Մարէօթիս	3,250	Սուէզ	750

Բերա շոգենաւը նոյեմբեր 9ին Լիվրբուլէն կ'սպասուի ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար ։
Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար
Մէյտանճըգ սօգագ, Պոլիս
կամ առ Պ. ՆԷՎԻԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա.
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ.

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

ԱԶԳ
ԱՌ ԴԵՐՁԱԿՍ
ԵՒ ԿՕՇԿԱԿԱՐՍ

ՆՈՐ ՄԵՔԵՆԱՅ ԿԱՐԻ Թ. 3
NATALIS 3
(ՆԱԹԱԼԻՍ)

ԳԻՆ
4 ԼԻՐ. ՕՍՄ.

ԱՄՈՒՐ
ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ
Իւր ամեն երկրագործական կատարելութիւնները, և միւս նորութիւններով.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
Վաճառատուն) Հաճօբուլոյ խան 17—Կ. Պոլիս
ԷՄ. Ժ. ՄԸՐՃԱՆՈՖ) Վոյվոտա փողոց 13—Ղալաթիա

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ
Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղին գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

NORTHERN
Assurance company
ՆՈՐԹՀԸՐՆ
Լոնտոնի և Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղին գոյացեալ	380,000–530,000
Զուտ հասոյթ 1878ին	381,000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենց վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեամբ մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ընդունողներու ինքզինք ներկայացնել ։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն ու գաւառները ։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն
Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառները ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւնն ստացած են ընկերութեան կողմէ ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ Նայըղ սենեակն առ

և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեան
ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ՃՕՀՆ ՐԱՈՒԼ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 23 Հոկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)
Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ. 109 7/8 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 23, առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	14,
բացուեցաւ	14,
կէս օրէն	14, 1
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	80, 5
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0	5,15
» Օթոման	4, 6
Կ. Պոլսոյ Պանքան	9,
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6,36
Փոխ. 1863 (Մուքթոն) 6 0/0 Ֆր.	—
» 1865 » 6 0/0	79,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	70,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	25,75
» 1873 (Բինար) 6 0/0	64,
Րումէլիի Երկաթուղի	56,50
Լաւրիում գ. կտ.	195,
Թրամվայ (գ. կ.) Օսմ. լիր	335
Թուղթադրամ »	1025
[illegible]	30
[illegible]	——

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 7
Ֆրանսական »	87 31
Բօլ	90 5
Գրիմեց	51 20
[illegible] (գարիբ)	911
» արծաթ (նոր)	90 30
Բէշլիքի տարբերութիւն	107 38
[illegible]	124 30
[illegible]	203
Մէճիտիէ	204

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 3 Նոյեմ.

Անգլ. Քօնս.	102 3/16
Օսմ. »	12 5/8
Փոխ. 1865	15 1/2
» 1869	14 1/8
» 1871	71
» 1872	25 1/4
» 1873	12 1/2
» 1877	84
Պանք Օթոման	21 3/4
Ռուս. փոխ. 75ի	84 3/4
Եգիպտ. միացեալ	69 3/8
» արտօնեալ	91 1/2
Տայրա Սանիէ	69 3/4
Փոխ. Ռօչիլտ	91 1/2
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,50

Փարիզ 3 Նոյեմ.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0	115.
» » 3 0/0	80,40
Օսմ. Քօնս.	12.60
Փոխ. 1865	Ֆր. 74
» 1869	67
» 1873	61.
Օսմ. Երկաթուղի	57, 50
Պանք Օթոման գ. կ.	800.
Քրէտի Լիօնէ գ. կ.	620,25
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	88,
» » Արեւելեան	—
Իտալ. Քօնս.	89,05
Եգիպտ. միացեալ	364.37 50
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,26

Վիէննա 3 Նոյեմ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,50
Րումէլիի Երկաթուղի	26,70

ԿԷՍ ՕՐ 7.2

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 21 Հոկտ. (Ն. Տ.) 1882, մինչեւ նոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ																		
	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ										Իրիկուան								
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս Երթ	6 17	7 15	7 44	8 16	8 47	9 13	10 10	10 35	11	12	12 30	2 3	2 41	3 47	4 26	4 54	5 24	5 54	6 23
Գում-գաբու	6 27	7 27	7 55	8 27	8 58	9 24	10 21	10 46	11 11	12 11	12 40	2 14	2 52	3 58	4 37	5 5	5 35	6 5	6 34
Եէնի-գաբու	6 30		7 59			9 28	10 26	10 51	11 15	12 16	12 46	2 18	2 57	4 3	4 42	5 10	5 40	6 10	6 39
Սամաթիա	6 37		8 5			9 34	10 33	10 58	11 21	12 23	12 53	2 24	3 4	4 9	4 49	5 16	5 47	6 17	6 46
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 11	8 35	9 8	9 37	10 39	11 2	11 27	12 27	12 57	2 28	3 10	4 15	4 55	5 20	5 53	6 23	6 52
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 24		9 22		10 53		11 41				3 22	4 27	5 9		6 7	6 37	7 4
Այ-Սթէֆանոս		8 14	8 35		9 33		11 4		11 54						5 20		6 18	6 50	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ ժամանում		8 25							12 3									6 59	

ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ																		
	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	1
	Առաւօտ									Իրիկուան									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ Երթ			7 34									1 56							6 38
Այ-Սթէֆանոս			7 45		8 42		9 43		11 27			2 7					5 27	6 25	6 51
Մաքրիգիւղ	6 55	7 23	7 58		8 55		9 56		11 40			2 20		3 30	4 40		5 40	6 38	7 5
Եէտի-գուլէ	7 9	7 37	8 12	8 42	9 9	9 43	10 10	11 26	11 54	1 10	1 30	2 34	3 18	3 44	4 54	5 26	5 54	6 53	7 26
Սամաթիա	7 14	7 42	8 17	8 46	9 14	9 47		11 31	11 59	1 15	1 34	2 39	3 22	3 48				6 57	
Եէնի-գաբու	7 21	7 49	8 23	8 52	9 20	9 53		11 37	12 5	1 22	1 40	2 46	3 28	3 54				7 3	
Գում-գաբու	7 26	7 54	8 28	8 57	9 25	9 58	10 20	11 42	12 10	1 27	1 45	2 51	3 33	3 59	5 4	5 36	6 4	7 8	7 40
Կ. Պոլիս ժամանում	7 35	8 3	8 37	9 6	9 34	10 7	10 29	11 51	12 19	1 36	1 54	3	3 42	4 8	5 13	5 45	6 13	7 17	7 50